

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародні економічні відносини

Галузь знань

29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність

292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Економічна дипломатія в глобальній економіці та просуванні
економічних інтересів України»**

здобувача Дендебері Дарини Олександрівни
(підпис)

Науковий керівник: доктор історичних наук, старший науковий
співробітник Цветков Олександр Глібович

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: к.е.н., доцент Бурмака М.О.

(підпис)

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародні економічні відносини

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

29 «Міжнародні відносини»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

С.І.Ткаленко

(підпис)

(ініціали, прізвище)

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

М.О.Бурмака

(підпис)

(ініціали, прізвище)

2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Дендебері Дарини Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Економічна дипломатія в глобальній економіці та просуванні економічних інтересів України»

Тему затверджено наказом ректора Університету від " _____ " _____ 20__ р. № _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

книги вітчизняних та іноземних авторів, законодавчі акти, дисертації, видання вітчизняних та іноземних авторів, електронні ресурси.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади дослідження економічної дипломатії
Розділ 2	Роль економічної дипломатії в глобальній економіці
Розділ 3	Просування економічних інтересів України
Об'єкт дослідження:	міжнародні економічні зв'язки між державами з огляду їх дипломатичного спрямування у світовій економіці.

Предмет дослідження:	діяльність міжнародної економічної дипломатії крізь призму національних економічних інтересів, дипломатичної практики України зокрема.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	розкрити можливості вдосконалення економічної дипломатії в глобальній економіці та особливостей просування економічних інтересів України, запропонувати шляхи підвищення ефективності економічної дипломатії та діяльності з просування національних економічних інтересів України.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1. Розкрити сутність стану наукової розробки та джерельної бази економіч дипломатії.
	2. Визначити теоретико-методологічні аспекти процесу економічної дипломатії.
У розділі 2	1. Комплексно охарактеризувати значення економічної дипломатії в міжнародних відносинах.
	2. Окреслити шляхи підвищення ефективності економічної дипломатії в глобальній економіці.
У розділі 3	1. Ідентифікувати сутність та види національних економічних інтере України.
	2. Представити наукове обґрунтування ролі економічної дипломатії в просуванні економічних інтересів України.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2023 р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 65 сторінок, 1 таблицю, список використаних джерел з 31 найменуванням, додатки.

«Економічна дипломатія в глобальній економіці та просуванні економічних інтересів України»

Об'єктом дослідження є міжнародні економічні зв'язки між державами з огляду їх дипломатичного спрямування у світовій економіці.

Предметом дослідження є діяльність міжнародної економічної дипломатії крізь призму національних економічних інтересів, дипломатичної практики України зокрема.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – розкрити можливості вдосконалення економічної дипломатії в глобальній економіці та особливостей просування економічних інтересів України, запропонувати шляхи підвищення ефективності економічної дипломатії та діяльності з просування національних економічних інтересів України.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

1. Розкрити сутність стану наукової розробки та джерельної бази економічної дипломатії.
2. Визначити теоретико-методологічні аспекти процесу економічної дипломатії.
3. Комплексно охарактеризувати значення економічної дипломатії в міжнародних відносинах.
4. Окреслити шляхи підвищення ефективності економічної дипломатії в глобальній економіці.
5. Ідентифікувати сутність та види національних економічних інтересів України.
6. Представити наукове обґрунтування ролі економічної дипломатії в просуванні економічних інтересів України.

Практичне значення отриманих результатів. Під час дослідження було систематизовано різноманітні підходи до трактування категорії «економічна дипломатія», було проаналізовано основні теоретичні аспекти та особливості цієї категорії, а також практична реалізація економічної дипломатії. Було виявлено зв'язок між державними структурами, бізнесом та громадянським суспільством у сфері економічної дипломатії.

Практичні результати дослідження полягають у виявленні шляхів підвищення ефективності економічної дипломатії. Також в окремому розділі було окреслено сутність національних економічних інтересів та роль економічних інтересів в економічній дипломатії на практиці. Практичне значення мають розроблені рекомендації щодо покращення ефективності економічної дипломатії як у світі, так і в Україні, а також рекомендації щодо трансформації національних економічних інтересів України. Результати дослідження можуть бути використаними як для корпоративного рівня (компаній) для кращого розуміння процесу економічної дипломатії в цілому та взаємозв'язку бізнесу та держави, а також – на державному рівні для аналізу перешкод та рекомендацій щодо покращення ефективності економічної дипломатії та переорієнтації на нову стратегію національних економічних інтересів України.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, економічна дипломатія, національні економічні інтереси, підвищення ефективності економічної дипломатії, переорієнтація національних інтересів.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Дендебері Д. О.

на тему «Економічна дипломатія в глобальній економіці та просуванні економічних інтересів України»

1. Обґрунтування актуальності обраної теми, витриманість логічного ланцюга тема-об'єкт-предмет-мета-завдання-висновки, відповідність побудови роботи її назві, взаємозв'язок назв розділів та підрозділів (0-10 балів): _____

2. Рівень рівень аналізу та повноти розгляду теоретичних концепцій, понятійного апарату досліджуваної предметної галузі; якість аналізу бібліографічних джерел; достатність глибини теоретичних досліджень за темою; цінність теоретичних висновків (0-10 балів): _____

3. Якість та глибина проведених аналітичних досліджень, застосування аналітичних розрахунків, якісного та кількісного аналізу, відповідність методів і засобів досліджень меті й завданням дослідження, коректність інтерпретації результатів дослідження (0-15 балів): _____

4. Оцінка результатів досліджень; обґрунтування напрямів, наявність альтернативних підходів до вирішення досліджуваної проблеми, можливість впровадження результатів дослідження, рівень обґрунтування запропонованих рішень (0-15 балів): _____

5. Чіткість, обґрунтованість, практичне значення, можливість реалізації висновків (0-10 бал.): _____

1. Оформлення роботи та дотримання графіку виконання БДР (0-10 балів): _____

2. Позитивні сторони дипломної роботи: _____

3. Недоліки роботи: _____

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи (0-70 балів): _____

Допущення КБР до захисту перед ЕК _____

Науковий керівник: доктор історичних наук, старший науковий співробітник кафедри міжнародного менеджменту

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

Цветков О. Г.
(прізвище, ініціали)

“ ____ ” _____ 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	6
1.1. Стан наукової розробки та джерельна база економічної дипломатії	6
1.2. Теоретичні аспекти економічної дипломатії	12
 РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	22
2.1. Значення економічної дипломатії в міжнародних відносинах	22
2.2. Шляхи підвищення ефективності економічної дипломатії в глобальній економіці	34
 РОЗДІЛ 3. ПРОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ.....	46
3.1. Сутність та види економічних інтересів України	46
3.2. Роль економічної дипломатії в просуванні економічних інтересів України ...	52
 ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

ВСТУП

Актуальність теми. Економічна дипломатія відіграє важливу роль в розбудові економічного середовища та просуванні економічних інтересів кожної країни. Сьогодні, як ніколи, необхідно знати та розуміти свої інтереси та вміти їх демонструвати всьому світові. Бо національні економічні інтереси – це основоположні принципи, які закладають фундамент економічної ситуації країни в майбутньому.

Українська дипломатія від початку повномасштабного вторгнення показала неймовірні результати. Вона переорієнтувалась до доволі активної діяльності, яка змогла довести всьому світові цінність України. Завдяки механізму дипломатичного апарату було проведено безліч переговорів, також було отримано велику результативність цього процесу: просування українських ідей, військова, фінансова, гуманітарна допомога, політична підтримка щодо європейської та євроатлантичної інтеграції. Кризові ситуації мають зробити нас сильнішими, тому українській дипломатії необхідно підвищувати продуктивність своїх процесів за рахунок трансформаційних зрушень.

Таким чином, стає зрозуміло, що тема дослідження є доволі актуальною як у теоретичному, так і у практичному аспектах, що і зумовило вибір теми кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що інтерес науковців до цієї тематики є доволі високим. Зокрема сферою міжнародних економічних зв'язків з дипломатичною тематикою цікавиться ряд іноземних та вітчизняних дослідників: Барановська В. М., Беверха І. А., Бейн Н., Бергейк П., Болдуін Д., Вергун В.А., Вулкок С., Головата Л., Горбан І. М., Горбачук О. І., Гриценко О. А., Грущинська Н. М., Деделюк К. Ю., Доннеллі С., Костецький М., Крокер. Д., Лі Д., Макуха С. М., Мельник С. І., Мильніченко С. М., Мунс С., Нарай О., Окладна М. Г., Панкова Л. І., Пахомова Н. І., Стеценко В. Ю., Узбек Д. А., Фліссак К. А., Хокінг Б., Цуп М. Ю., Шаров О.М., Шевченко Л. С., Янків М. Д. Вони розробили багато наукових праць на різні теми економічної дипломатії, зокрема про

економічні санкції, зовнішню допомогу і міжнародну торгівлю, зробши значний внесок у науковий розвиток цієї категорії, і їх роботи досі продовжують формувати дискусії в цій галузі.

Мета дипломної роботи – розкрити можливості вдосконалення економічної дипломатії в глобальній економіці та особливостей просування економічних інтересів України, запропонувати шляхи підвищення ефективності економічної дипломатії та діяльності з просування національних економічних інтересів України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Розкрити сутність стану наукової розробки та джерельної бази економічної дипломатії.
2. Визначити теоретико-методологічні аспекти процесу економічної дипломатії.
3. Комплексно охарактеризувати значення економічної дипломатії в міжнародних відносинах.
4. Окреслити шляхи підвищення ефективності економічної дипломатії в глобальній економіці.
5. Ідентифікувати сутність та види національних економічних інтересів України.
6. Представити наукове обґрунтування ролі економічної дипломатії в просуванні економічних інтересів України.

Об’єкт дослідження – процес міжнародних економічних зв’язків між країнами з огляду дипломатичного спрямування у світовій економіці в цілому та в дипломатичній практиці України зокрема.

Предмет дослідження – науково-методичні засади діяльності економічної дипломатії крізь призму національних економічних інтересів.

Методи дослідження, які використовувалися в процесі збору та обробки матеріалів: абстрактно-логічний, порівняльний, аналіз, синтез, узагальнення, індукція та дедукція, класифікація, конкретизація.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Робота має як практичне, так і теоретико-методичне значення. Автором було здійснено узагальнення щодо процесу економічної дипломатії, виокремлені характеристики міжнародних економічних відносин сучасності, сформовані алгоритми покращення ефективності економічної дипломатії, запропоновані ідеї щодо нових методів просування національних економічних інтересів України.

Інформаційна база дослідження включає в себе праці вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, статистичні дані іноземних та вітчизняних офіційних сайтів, звіти аналітичних агентств.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Стан наукової розробки та джерельна база економічної дипломатії

Економічна дипломатія почала свій розвиток ще у XV-XVII столітті, коли були сформовані основні засади функціонування цього питання, які були підпорядковані вирішенню політичних та економічних проблем.

За останні роки сфера економічної дипломатії значно розширилась за рахунок зростання важливості економічних факторів у формуванні міжнародних відносин стратегічного характеру. Внаслідок цього відбулось відповідне зростання ролі економічної дипломатії з наукової точки зору також.

З початку третього тисячоліття взаємопов'язані питання економічної дипломатії знову піднялися на вершину порядку денного міжнародної політики. Характерною рисою сучасної епохи є інтенсивність міжнародних відносин між країнами всьому світу. З одного боку, це створює величезні комерційні можливості на нових ринках, що є однією з причин підвищення інтересу до економічної дипломатії. З іншої сторони, стабільність глобальної системи знаходиться під загрозою: потрясіння швидко передаються з однієї частини світу до іншої [1, с. 1]. Тому наразі необхідно створити сучасний механізм для вирішення проблем на сучасному етапі. Проте треба також розуміти, що досконалого та стабільного механізму просто не буде існувати. З розвитком геополітичних процесів та країн в цілому проблеми та шляхи їх вирішення будуть відрізнятись. Тому важливою характеристикою економічних дипломатів має бути проактивна діяльність та важливість запобігти багатьом ситуаціям, які можна передбачити.

Наукова практика економічної дипломатії включає в себе дослідження принципів, процесів, які лежать в основі діяльності економічної дипломатії, а також оцінку ефективності та шляхів підвищення результативності цієї міжнародної діяльності. Ключові напрямки наукового розвитку економічної

дипломатії включають в себе такі компоненти: теоретичні засади – розробка теоретичних основ для розуміння економічної дипломатії – це важлива сфера наукового розвитку, що включає в себе аналіз стратегій і результатів економічної дипломатії, а також визначення ключових акторів і інституцій, залучених до її впровадження; дослідження галузей та їх оцінка: широко використовуються для оцінки ефективності економічної дипломатії з метою досягнення конкретних цілей, таких як просування експорту, залучення іноземних інвестицій та покращення економічного розвитку країни в цілому; вплив технологій: використання технологій в економічній дипломатії є вже не новинкою, а реальністю функціонування цього явища, що включає використання цифрових інструментів для просування торгівлі, вплив соціальних мереж на економічну дипломатію та потенціал технології блокчейн для полегшення транскордонних транзакцій.

Наукова розробка в галузі економічної дипломатії охоплює доволі різні напрями, які є компонентами економічної дипломатії. Останнім часом з'явилося багато досліджень, які присвячені ролі економічної дипломатії у залученні іноземних інвестицій, покращенні експорту, забезпеченні економічної безпеки, вивченні методів лобіювання інтересів, розробці стратегій економічної дипломатії. Також увага приділяється механізмам діалогу з іншими країнами з метою покращення торговельних домовленостей, зниження торговельних бар'єрів та покращення умов для інвестування. Крім того, розробляються нові методи інтернаціоналізації малого та середнього бізнесу, в тому числі залучення підприємств до експорту та міжнародних ланцюгів постачання [2, с. 32-33]. У сфері економічної дипломатії все частіше використовуються інструменти культурної дипломатії та дипломатії публічних відносин, які допомагають створювати позитивний імідж країни та забезпечувати ефективну комунікацію на міжнародній арені. Передумовою ефективності зовнішньої діяльності є збагачення іноземним досвідом власних інструментів взаємодії, визнання та оцінка вразливих місць та перетворення мінусів в плюси, які в майбутньому будуть конкурентними перевагами. Тому наразі економічна дипломатія включає в

себе майже всі сфери життя, які в сукупності дають чітке відображення національних економічних інтересів країни.

Науковий розвиток економічної дипломатії є важливим напрямком досліджень, який сприяє глибшому розумінню ролі економічних факторів у формуванні міжнародних відносин. Розвиваючи теоретичні рамки, оцінюючи ефективність конкретних досліджень, науковці можуть сприяти більш ефективним практикам економічної дипломатії.

Сферою економічної дипломатії займається ряд іноземних науковців та дослідників: Бейн Н., Бергейк П., Болдуїн Д., Вулкок С., Лі Д., Мунс С., Хокінг Б. Вони розробили багато наукових праць на різні теми економічної дипломатії, зокрема про економічні санкції, зовнішню допомогу і міжнародну торгівлю. Ці та багато інших вчених зробили значний внесок у науковий розвиток цієї категорії, і їх роботи досі продовжують формувати дискусії в цій галузі.

Економічна дипломатія є актуальною темою для досліджень в Україні також, оскільки країна широко інтегрована в міжнародне співтовариство і зараз вирішення проблем України знаходиться на порядку денному на зустрічах представників країн світу, організацій, регіональних угруповань. Науковий розвиток економічної дипломатії в Україні має не таку давню історію, як у західних країнах, але його рівень поступово зростає. Область знань є міждисциплінарною, спираючись на знання в сфері економіки, політології, міжнародних відносин та інших сфер. Унікальна геополітична позиція України та її економічні та політичні виклики роблять економічну дипломатію все більш важливою сферою науково-дослідної та політичної дискусії в останні роки. Задачею України є збереження та підвищення темпів розвитку наукової частини економічної дипломатії, бо напрацювання засад сьогодні – це ефективна практична діяльність завтра. Науковий потенціал України в сфері економічної дипломатії є доволі високим, тому що сьогодні Україна є фактично центром становлення нової економічної дипломатії, країна просуває нові тенденції на весь світ. Наші успіхи сьогодні – це наші поразки вчора, які роблять країну більш професійною та успішною.

Українські дослідні інститути, вищі навчальні заклади, наукові установи активно займаються дослідженням питань економічної дипломатії. Українські вчені та дослідники роблять значний внесок у сферу економічної дипломатії, зокрема у таких сферах, як торговельна політика, іноземні інвестиції та міжнародні економічні відносини України в цілому з сусідами та міжнародними партнерами. Сферою економічної дипломатії займаються такі вітчизняні науковці та дослідники: Барановська В. М., Беверха І. А., Вергун В.А., Горбачук О. І., Грущинська Н. М., Деделюк К. Ю., Фліссак К. А., Шаров О.М., Янків М. Д. В результаті проведення досліджень науковці в Україні розробляють нові підходи та концепції економічної дипломатії, аналізують економічні відносини з різними країнами, вивчають особливості проведення міжнародних торгівельних операцій та розробляють рекомендації для політичних та бізнес-лідерів.

Економічна дипломатія – це особлива частина сучасних міжнародних відносин, вона ґрунтується на засадах дипломатії в цілому та економічної дипломатії зокрема. Ці засади закріплені в міжнародних нормативних актах та документах. Зокрема варто виділити такі:

1. Нормативно-правові акти Організації Об'єднаних Націй, Генеральної Асамблеї та структурних підрозділів;
2. Нормативні акти міжнародних міждержавних організацій;
3. Угоди держав та міжнародних організацій;
4. Міждержавні угоди (дво-, багатосторонні);
5. Національні нормативно-правові акти, які визначають регламент роботи вітчизняних дипломатичних представництв в країнах перебування.
6. Національні державні нормативні акти, які визначають основні засади діяльності іноземних представництв на своїй території [3, с. 46].

Основним стандартом дипломатії, зокрема й економічної, визначають Статут Організації Об'єднаних Націй. Для повноцінного виконання дипломатичних функцій варто також брати до уваги міжнародні документи, виконання яких сприяє розвитку співробітництва та основних засад міжнародного партнерства. Насамперед варто керуватись такими конвенціями:

1. Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 р.
2. Віденською конвенцією про консульські зносини 1963 р.
3. Віденською конвенцією про спеціальні місії 1969 р.
4. Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969 р.
5. Віденською конвенцією про представництво держав у їхніх стосунках із міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р. [3, с. 48]. Ці конвенції складають основу дипломатичних відносин усього цивілізованого світу, хоча були прийняті ще в минулому столітті. Проте вже тоді було зрозуміло, що ця діяльність є надважливою з огляду зовнішньої діяльності країни та має бути юридично оформлена.

Міжнародна діяльність України забезпечується засобами дипломатії, зокрема й економічною, яка регламентується рядом національних нормативно-правових актів. Серед них основними є:

1. Конституція України (Розділ IV);
2. Указ Президента України «Про Консульський статут України» від 02.04.1994 № 127/94;
3. Закон України «Про дипломатичну службу» від 07.06.2018 № 2449-VIII;
4. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV;
5. Указ Президента України «Про деякі питання представництва економічних інтересів України за кордоном» від 08.04.2010 № 522/2010;
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Міністерство закордонних справ України» від 30.03.2016 № 28 [3, с. 51].

Цінність вищезазначених нормативно-правових документів є доволі важливою, бо характеризує імплементацію та інкорпорацію міжнародно-правових норм у національне законодавство. Це досить значима діяльність для визнання та введення в дію міжнародно-правових договорів у внутрішньодержавну практику. Варто також зазначити, що закони України в цій сфері оновлюються, що говорить про важливість регулювання цієї діяльності в цілому, а також про постійні зміни,

які вимагають оновлених джерел регулювання дипломатичної діяльності з огляду на зміни в сучасному світі.

Джерельна база економічної дипломатії включає в себе різноманітні документи, публікації, статті, ресурси та бази даних, які використовуються для інформування та розвитку дослідження економічної дипломатії.

Основні джерельні бази економічної дипломатії на сьогодні включають в себе: офіційні сайти МЗС, Міністерств економіки, торгівлі, інших державних органів, які займаються економічною складовою дипломатії. Ці джерела дають змогу ознайомитися з інформацією про інструменти економічної дипломатії, зокрема про візити делегацій, договори, угоди, інші документи та проектні пропозиції. Також це офіційні сайти дипломатичних установ в країнах перебування: посольств, консульств; на них можна знайти інформацію про країну перебування, двосторонні угоди та договори, особливості економічної складової країни перебування. Важливим джерелом є сайти міжнародних організацій, які мають компетенцією вирішення глобальних та регіональних економічних питань, а також займаються розробкою політик, прогнозуванням та аналізом економічних процесів в різних регіонах, наприклад, СОТ, МВФ, Світовий банк. Також дані торгових палат та асоціації, які представляють інтереси підприємств та галузей в різних країнах; структури займаються розвитком торговельних відносин, підтримкою бізнесу та лобіюванням своїх інтересів у міжнародному контексті. Звичайно, джерелом є аналітичні центри та дослідницькі установи, які спеціалізуються на вивченні міжнародних економічних відносин та проводять аналіз ринків, досліджують торговельні політики. Важливою науковою складовою є друковані та електронні джерела інформації науковців та дослідників, які роблять значний вклад у розробку економічної дипломатії.

З розвитком технологій кількість джерельних баз зростає, що є доволі позитивною тенденцією, до того ж велика кількість інформації є у відкритому доступі, що допомагає науковцям краще оцінити інструментарій та механізм економічної дипломатії, а зацікавленим людям – зрозуміти сутність діяльності економічної дипломатії з огляду на практику.

1.2. Теоретичні аспекти економічної дипломатії

Розглядаючи теоретичні аспекти економічної дипломатії слід спершу окреслити поняття. Під поняттям «економічна дипломатія» розуміється багатостороння категорія, яка була розроблена рядом науковців, дипломатів та експертів.

В таблиці нижче представлені наступні погляди на це поняття:

Таблиця 1.1. – Аналіз визначення категорії «економічна дипломатія»

Автори	Визначення поняття
Bayne N., Woolcock S.	Процес прийняття рішень, який включає в себе значення країн у вирішенні конкретних економічних питань та інтересів, які є пов'язаними в міжнародній економічній системі.
Lee D., Hocking B.	Поняття, що характеризується економічною складовою міжнародних відносин у глобальному економічному вимірі: ринковою інтеграцією, електронною комерцією, транснаціональним виміром.
Барановська В. М.	Найбільш ефективний засіб здійснення зовнішньоекономічної діяльності країни, метою якого є зміцнення міжнародної конкурентоспроможності та отримання конкурентних переваг на світових ринках.
Грущинська Н.М.	Основа реалізації зовнішньої політики, яка спрямована на виконання цілей та завдань торгівельної політики, захист від впливів у світовій економіці, інших несприятливих умов для розвитку, а також захист економічних інтересів суб'єктів господарювання за кордоном.
Фліссак К. А.	Цілеспрямована діяльність держав в напрямку реалізації поставлених завдань; інструмент для реалізації цілей; сфера міжнародної діяльності держави.
Шаров О.М.	Поєднання політики і економіки, метою якого є реалізація управлінських рішень за допомогою посередництва.

Джерело: складено автором на основі [2, 3, 4, 5, 6, 7]

Отже, якщо підсумувати вищезгадані визначення, то економічна дипломатія – це взаємопов’язана міжнародна діяльність органів державної влади, фінансово-економічних установ та підприємницьких структур, яка спрямована на забезпечення економічних переваг, просуванні економічних інтересів держави та створення сприятливих умов для вітчизняної економіки з використанням дипломатичних інструментів [8, с. 5]. Якщо всі компоненти разом ефективно працюють, то це є передумовою для ефективної діяльності як всередині країни, так і на світовій арені. Економічна дипломатія сьогодні – це те, без чого не може існувати сучасна країна в огляду на поєднання вигідної зовнішньої взаємодії та ефективної внутрішньої діяльності.

З теоретичної точки зору варто розглянути основні функції економічної дипломатії, які допомагають зрозуміти суть цього поняття. Серед них варто виділити такі:

- реалізація зовнішньої політики держави;
- підвищення конкурентоспроможності національної економіки;
- захист національних інтересів країни;
- забезпечення захисту економічної безпеки;
- збір та аналіз інформації про двостороннє співробітництво між країнами;
- забезпечення рівноправних умов співпраці та інтеграції в міжнародному співтоваристві;
- стимулювання експорту та сприяння виходу національних виробників на нові ринки;
- заохочення ефективного інноваційного партнерства;
- підготовка та проведення переговорного процесу з метою вирішення проблем в зовнішньоекономічній сфері, а окремих також суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- врегулювання торгівельних протиріч та конфліктів;
- заходи, спрямовані на створення гарних іміджевих позицій у міжнародних економічних відносинах [9, с. 71].

Вищезазначені основні функції економічної дипломатії розкривають характерну її діяльність та інструментарій, що дає змогу зрозуміти, що дієвість цієї діяльності визначається взаємопов'язаністю всіх елементів економічної дипломатії, окремо всі ці елементи не створюють продуктивної міжнародної діяльності.

З огляду на вищезгадані функції, основним завданням економічної дипломатії є забезпечення найвигідніших умов для участі національної економіки в світовому господарстві [10, с. 32]. Економізація вітчизняної економіки та зовнішньої політики характеризуються визначенням важливих цілей та завдань, які сприяють покращенню іміджу країни на світовій арені шляхом використання інструментарію економічної дипломатії. На практиці ці всі компоненти здійснюються завдяки економізації зовнішніх відносин, що характеризується використанням економічних та політичних інструментів для досягнення цілей міжнародних економічних відносин в цілому.

Принципи економічної дипломатії є головною ланкою в розумінні сутності цього процесу. Відповідно до Закону України «Про дипломатичну службу» від 07.06.2018 р., такими принципами є:

- 1) забезпечення захисту національних інтересів України;
- 2) реалізація зовнішньополітичного курсу України, спрямованого на розвиток політичних, економічних, культурних, гуманітарних, наукових, інших зв'язків з іноземними державами та міжнародними організаціями;
- 3) захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном;
- 4) сприяння утвердженню міжнародного авторитету України, піднесенню у світі її іміджу як надійного і передбачуваного партнера;
- 5) забезпечення дипломатичними засобами і методами захисту суверенітету, міжнародної безпеки, територіальної цілісності та непорушності кордонів України, її політичних, торговельно-економічних, культурних, гуманітарних та інших інтересів;

6) координація діяльності державних органів щодо забезпечення реалізації єдиного зовнішньополітичного курсу України;

7) вивчення та аналіз політичного та економічного становища у світі, зовнішньої та внутрішньої політики іноземних держав, діяльності міжнародних організацій;

8) забезпечення державних органів інформацією, необхідною для здійснення ефективної зовнішньої та внутрішньої політики України [11].

Треба зазначити, що відображення основних принципів юридично в законах є важливим етапом з огляду на те, що вони є чітко визначеними та встановленими для виконання інструментарієм економічної дипломатії.

Також важливо охарактеризувати основні ознаки економічної дипломатії: діяльність, яка є можливою в зовнішньоекономічній сфері; обов'язкова присутність держави (її структур, інституцій або повноважених представників) як сторони дипломатичного процесу; вирішення проблем з використанням інструментарію, який є характерним дипломатичному процесу; виконання необхідних завдань офіційними дипломатичними працівниками, які мають особливий статус, права та обов'язки [3, с. 72]. Всі ці ознаки зазначені відповідно до універсальної діяльності економічної дипломатії як такої, вони є найбільш характерними та розповсюдженими.

Характеризуючи економічну дипломатію, важливим є питання суб'єктів та об'єктів цього поняття. Об'єктами економічної дипломатії є світове господарство в цілому: міжнародний економічний порядок, міжнародні ринки товарів та послуг, міжнародні фінансові потоки, міжнародні міграційні процеси. Ці об'єкти мають тенденцію до збільшення за рахунок поповнення нових об'єктів в певних видах економічної дипломатії.

Питання суб'єктів економічної дипломатії є більш обширним, тому що з розвитком міжнародних зв'язків та міжнародного права в цілому коло суб'єктів та їх значимість змінюється. В економічній дипломатії прийнято виділяти акторів та агентів, де першими є організаційні структури, які мають більшу незалежність, останні – це фізичні особи, які представляють акторів.

Найактивнішим суб'єктом економічної дипломатії традиційно є держава. Вона представлена певними інститутами: президентом, урядом (міністерствами та місцевими органами влади), парламентом (політичними партіями). Розвиток демократичного суспільства сприяв появі нових суб'єктів: бізнесу та громадянського суспільства. Інтереси бізнесу представлені спеціальними союзами, асоціаціями, а також окремими суб'єктами господарювання, зокрема компаніями. Позиція громадянського суспільства в економічній дипломатії представлена об'єднаннями громадян, неурядовими організаціями. Усіх цих суб'єктів називають акторами економічної дипломатії. Науковці також поділяють акторів на державних національних (уряди, місцеві органи влади, політичні партії) та наднаціональних (органи коаліцій держав, регіональні економічні угруповання, міжнародні економічні організації), а також на недержавних національних (великі національні компанії, об'єднання громадян, неурядові організації) та наднаціональних (неурядові організації, які здійснюють транскордонну діяльність) [2, с. 20-21; 4, с. 6-7]. В цьому контексті варто зазначити, що роль суб'єктів економічної дипломатії є мінливою. Первинним суб'єктом була держава та її інститути, а потім з розвитком міжнародного права та міжнародних відносин в цілому почалися зміни. Вже зараз доволі важливими та активними є міжнародні як міжурядові, так і неурядові організації, участь бізнесу у вирішенні питань, а також громадянське суспільство, яке є тим важливим елементом, завдяки якому держава створюється і функціонує. Коло суб'єктів з розвитком економічної дипломатії буде розширюватись з огляду на тенденції міжнародних відносин.

Коли ми маємо на увазі суб'єкта державу та акторів - загальнодержавні органи влади, то агентами економічної дипломатії є економічні дипломати, які вирішують більше питань саме макроекономічного характеру, проте внаслідок взаємопов'язаних елементів макро- та мікросередовища вирішуються питання мікроекономічних акторів також [2, с. 24]. Це робить діяльність агентів більш ефективною з огляду на співпрацю мікро- та макроекономічних елементів. До питань макроекономічного характеру, якими опікується економічний дипломат,

відносять узгодження та підписання міжнародних договорів, офіційні зустрічі, міжнародні проєкти. Питання мікроекономічного характеру включають в себе сприяння торгівлі та залучення інвестицій, співпрацю з вітчизняними підприємствами щодо експорту продукції на зарубіжні ринки, захист інтересів національних компаній. Мікроекономічний та макроекономічний рівні є взаємопов'язаними між собою, тому не характеризуються особливим поділом суб'єктів на практиці, проте відмежування цих рівнів варто розуміти.

Щоб зрозуміти діяльність механізму економічної дипломатії, варто розглянути основні інструменти. Інструменти сучасної економічної дипломатії застосовуються для вирішення конкретних завдань з відстоюванням національних інтересів. Основними інструментами економічної дипломатії є: робота Посольств і Консульств, взаємні візити національних та іноземних високо посадовців, міжнародні угоди, постійно діючі міждержавні органи високого рівня, спільні міжурядові комісії зі співробітництва, діаспора та громадські організації в країнах перебування [12, с. 122]. Важливим є те, що всі ці інструменти мають співпрацювати для того, щоб отримати найбільш позитивний ефект від діяльності на світовій арені.

Робота Посольств та Консульств є одним з найважливіших інструментів економічної дипломатії. Фактично це головний план забезпечення економічних інтересів та економічної безпеки країни. У роботі цих представництв є економічна складова (економічні відділи), які безпосередньо впливають на зовнішньоекономічну діяльність держави.

Наступним не менш важливим елементом є взаємні візити національних та іноземних посадовців. Завдяки візитам формуються основні засади розвитку зв'язків між країнами, вирішуються проблемні ситуації, налагоджуються відносини та покращується співробітництво між країнами. Співробітництво та партнерство – головні тенденції сучасності, у розвинутих країнах відбувається поступовий відхід від постійної конкуренції та непорозумінь на світовому ринку.

Під час візитів укладаються договори, які є також інструментом економічної дипломатії та міжнародного права. Договори безпосередньо

впливають на відносини між країнами, на міжнародні товарно-інвестиційні потоки, які є важливою складовою для розвитку країни, що впливає на безпеку держави в цілому. До правових інструментів також відносять національне законодавство, і договори також в залежності від їх обов'язковості та наповненості поділяються на види: пакт, угода, власне договір, конвенція.

Спільні міжурядові комісії зі співробітництва також є інструментом економічної дипломатії, який дозволяє здійснювати співпрацю національних та зовнішньоекономічних структур з відповідними органами та структурами країн-членів.

Наступним інструментом економічної дипломатії є зв'язки з діаспорою, громадські організації в країнах перебування. Така практика відповідає реаліям демократичного світу, де голос народу чують завжди.

Також до інструментів економічної дипломатії відносять агенції з просування експорту та агенції з заохочення інвестицій. Вони є досить поширеними в західному світі, і характеризуються наявністю конкретних завдань в цих сферах. З огляду на міжнародний досвід до інструментів економічної дипломатії важливо також додати, що елементами також є Постійно діючі двосторонні органи міждержавного співробітництва високого рівня, також постійний діалог та переговори з країнами. Кожен з цих елементів є важливим, якийсь більш ефективний, якийсь менш, але лише разом це все становить один ефективний механізм.

В залежності від еволюції входження в економічний простір, дослідники виокремлюють три напрями економічної дипломатії: мобілізаційна або пасивна, адаптаційна та активна або наступальна дипломатія [12, с. 59]. Пасивна (мобілізаційна) дипломатія головним чином визначає потреби та масштаби отримання зовнішніх ресурсів та виплати боргів; напрям є характерним для країн, які розвиваються. Адаптаційна дипломатія характеризується забезпеченням сумісності національної та світової економік; напрям означає досягнення дипломатичними інструментами балансу інтересів в процесі інтеграції національної економіки у світове господарство. Активна (наступальна)

дипломатія визначається активністю дій, просуванням національних інтересів на світовій арені через реалізацію своїх конкурентних переваг; цей напрям дипломатії є характерним для більшості розвинутих країн, до цього мають прагнути більшість країн, він також характеризується найбільшою ефективністю через мінливість тенденцій світового господарства. Активна дипломатія – основа ефективної міжнародної взаємодії з використанням продуктивної внутрішньодержавної практики.

З огляду теоретичних аспектів економічної дипломатії варто також охарактеризувати класифікацію економічної дипломатії, яка є доволі обширною. Розглядаючи галузеву класифікацію, відокремлюють такі основні види економічної дипломатії: комерційна, інвестиційна, бізнес-дипломатія, енергетична, екологічна, продовольча, цифрова [9, с. 72]. Економічна дипломатія об'єднує всі види в єдине ціле. Ці поняття є складовими системи економічної дипломатії, проте роблять акцент саме на окремій сфері взаємодії. Комерційна (торгівельна) дипломатія включає в себе обов'язок в підтримці торговельної складової секторів економіки та країни з іншими країнами. Інвестиційна дипломатія характеризується особливим об'єктом – зовнішніми фінансовими відносинами, які мають ліберальний характер руху капіталу, на сучасному етапі є важливим та проблемним видом економічної дипломатії. Бізнес-дипломатія є важливою складовою, бо опікується проблемами та викликами компаній, метою якої є підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародних ринках та просування власних інтересів. Зв'язок між бізнесом та державою є важливим через виклики сьогодення, тому сучасною тенденцією є більш тісний їх зв'язок. Енергетична (нафтова) дипломатія – узгодження міжнародних проблем видобутку, транспортування та використання енергетичних ресурсів, а також прискорення переходу на відновлювальні джерела енергії [13, с. 6; 14]. Наразі енергетика вийшла далеко за межі внутрішніх проблем країни, отримавши додатковий зовнішньополітичний компонент, який є доволі важливим елементом з огляду національних економічних інтересів. Екологічна дипломатія є доволі пов'язаною з енергетичною. Вона займається питаннями захисту навколишнього

середовища, проблемою зміни клімату, глобальних екологічних змін та мінімізації негативних наслідків. Продовольча дипломатія тісно переплітається з екологічною, бо є результатом її ефективності. Стан навколишнього середовища впливає на врожайність сільськогосподарських культур, що впливає на продовольчу безпеку країни. Важливо також окреслити цифрову дипломатію, яка є найновішою складовою економічної дипломатії, і включає в себе інтернет-дипломатію, дипломатію соціальних мереж, а також все, що включає в себе нові технології та види взаємодії між країнами в сучасних інноваційних процесах [15, с. 14]. З розвитком технологій та суспільства види дипломатії будуть збільшуватись, щоб окреслювати конкретні сфери. Всі вищезазначені основні сфери складають один механізм економічної дипломатії, який неможливий без приділення уваги кожному конкретному сектору.

З огляду на інституціональну класифікацію виокремлюють такі види:

- офіційна дипломатія – питання вирішуються дипломатичними відомствами, а також іншими державними установами, які мають на те розпорядження, якими можуть бути міністерства економіки, торгівлі;
- корпоративна – вирішенням проблем займаються корпорації самостійно або через відповідні ділові об'єднання.
- міжрегіональна – міжнародні зв'язки субнаціональних органів влади, які здійснюються паралельно та доповнюють дії офіційної дипломатії.
- публічна – дипломатична діяльність, яка здійснюється представниками громадянського суспільства, зокрема, неурядовими організаціями [2, с. 18].

Всі ці види складають цілісний механізм реалізації економічної дипломатії. Якщо відкинути якийсь з них, то ефективної діяльності вже не буде. Тому увагу треба приділяти кожному виду, бо лише взаємодія всіх цих елементів може принести успіх та допомогти досягти необхідного результату.

Відокремлюють два рівні економічної дипломатії, маючи на увазі масштаби та рівень проблем: макроекономічна та мікроекономічна дипломатія [2, с. 19]. Макроекономічна зосереджує свою увагу на міждержавних та глобальних

проблемах, в той час як мікроекономічна дипломатія характеризується питанням зовнішньоекономічної діяльності галузей та господарських суб'єктів, які є активними гравцями сьогодення. Важливим в цьому контексті є співпраця уряду та бізнесу, що є основним компонентом сьогодення для ефективної діяльності економічної дипломатії. Метою уряду є глобальна складова економічної дипломатії: дослідження ринків країн перебування, створення мережі контактів з іншими країнами, використання інструментів економічної дипломатії, вирішення національних та глобальних проблем. Метою бізнесової частини економіки є сприяння торгівлі, прямим іноземним інвестиціям, науково-технічна співпраця, вдосконалення логістичного напрямку, захист національних інтересів компаній [2, с. 19; 16, с. 8]. Координація бізнесу та держави – потужний компонент реалізації власних економічних інтересів. Основним завданням для держави є конкурентоспроможність країни на світовій арені, що характеризується високими світовими позиціями та позитивним іміджем. Для бізнесу завданнями є збільшення прибутку та розширення своєї присутності; також бізнес – це колись громадянське суспільство, яке прагне підвищення якості життя. Тому сукупність всіх цих складових створює ефективний механізм взаємодії економічної дипломатії, що в результаті покращує співробітництво в сфері міжнародних економічних відносин.

РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1. Значення економічної дипломатії в міжнародних відносинах

Роль економічної дипломатії в глобальній економіці та міжнародних відносинах з кожним роком лише зростає. Це характеризується інтеграційними процесами сьогодення та зростаючій ролі співробітництва. Зараз існує певна відмінність у взаємодії між країнами: в деяких – співробітництво переростає від конкурентних засад до партнерських, що має бути активною практикою майбутнього, інші – характеризуються підвищенням конкурентних засад. Все залежить від того, на якому рівні відносин знаходиться та чи інша країна відповідно до національних економічних інтересів певної держави або державного об'єднання.

Загалом економічна дипломатія сьогодні – це те, без чого просто неможливо уявити зовнішньоекономічну практику. Це надійний щит, який допомагає вирішити проблемні завдання людства та створити максимально комфортні умови для покращення добробуту населення багатьох країн світу. Економічна дипломатія в цілому вирішує такі основні питання: покращення зовнішньоекономічної діяльності та конкурентоспроможності держави, просування національних інтересів країни, забезпечення економічної безпеки країни, подолання конфліктогенних чинників міжнародних відносин та як результат забезпечення стабільного та ефективного розвитку світового господарства.

По-перше, розглядаючи значення економічної дипломатії, варто охарактеризувати це поняття як складову механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю. Зростання ролі економічної дипломатії в сучасній системі зовнішньоекономічної діяльності характеризуються такими факторами, як глобалізація сучасних процесів, що посилює роль економічної дипломатії, характеризується поглибленням інтернаціоналізації та прагнення

глобальних компаній мати вагомий вплив на зовнішні ринки [6, с. 25]. Це все підвищує роль економічної дипломатії, бо вона сприяє інтернаціоналізації та протидіє прагненням тим, хто хоче монополізувати світовий ринок. Інтернаціоналізація зі свого боку сприяє взаємодії світової економічної системи, вона сприяє взаємодії регіональних та глобальних інтеграцій. Лібералізація та інтернаціоналізація розширюють світове господарство за рахунок торгівлі та інвестицій, зростає кількість суб'єктів, які безпосередньо впливають на хід дій в міжнародних відносинах, політиці та економіці зокрема. Також треба згадати про впровадження нових методів керування за рахунок інвестиційних процесів в інноваційні проєкти, бо зменшується кількість закритих країн, проте ці процеси забезпечують розвиток взаємовідносин між країнами та міжнародними інституціями. В цілому інноваційна складова та зовнішня відкритість сприяють позитивному іміджу країни, що впливає на сприйняття країни іншими акторами та суб'єктами економічної дипломатії, і це все також впливає на інвестиційні потоки в цю країну.

Завдяки інтернаціоналізації економічних процесів Україна приєдналась до Світової організації торгівлі, відкриваючи цим шлях до перемовин щодо поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі з ЄС. Ця угода була підписана в 2014 році та введена в повне застосування у вересні 2017 року. Ефективність цього процесу можна виміряти кількісно, використовуючи дані Державної служби статистики України: зовнішня торгівля товарами та послугами з країнами ЄС у 2005 році становила 24,1 млрд. дол. США, а вже у 2008 році – 49,6 млрд. дол. США. Бачимо значне зростання обсягів, яке становить більше, ніж у 2 рази. Переорієнтація на нові ринки почалась у 2014 році, з ринків СНД на ринки ЄС: з 42,6 млрд. дол. США у 2014 році до 63,5 млрд. дол. США у 2021 році, що становить зріст у 1,5 рази. Якщо порівняти зовнішню торгівлю товарами та послугами з країнами СНД, то у 2012 році вона становила 66,9 млрд. дол. США, а у 2018 – 24,6 млрд. дол. США, що становить зниження у 2,7 разів [17]. Позитивним і одночасно негативним, проте в перспективі все одно вирашним компонентом в цій переорієнтації стали більш високі умови та стандарти виходу на ринки

Європейського Союзу. Перевагою є більший ринок споживачів та більш тісна взаємодія з країнами європейського регіону, які є більш розвиненими економічно. А зв'язки з розвиненими країнами підвищують економіку нашої країни за рахунок інноваційного та інвестиційного спрямування. Також характеризуючи інтернаціоналізацію економічних процесів, в які інтегрована Україна, варто розглянути прямі іноземні інвестиції в Україну. Наприклад в 2005 році ПІІ становили 9,5 млрд. доларів, а вже в 2008 році – 29,5 млрд. дол. Найбільше значення цього показника спостерігається в 2014 році – 53,7 млрд. дол. [17]. Фактично за 10 років спостерігається зростання прямих іноземних інвестицій в 5,7 разів. Що дає нам зрозуміти про активну інтернаціоналізацію та входження в світове господарство завдяки вищезазначеним документам та механізмам. Проте, починаючи з 2015 року, внаслідок політичної та економічної нестабільності, а також неврахування певних територій активність ПІІ значно знизилась.

В цілому діяльність Світової організації торгівлі допомагає ефективно просувати економічні інтереси країн за межі національних кордонів. СОТ покликана регулювати торговельні відносини учасників Організації. Основними принципами СОТ є торгівля без дискримінації, тобто взаємне надання режиму найбільшого сприяння у торгівлі і взаємне надання національного режиму товарам і послугам іноземного походження; регулювання торгівлі переважно тарифними методами; відмова від використання кількісних та інших обмежень; вирішення торговельних спорів шляхом консультацій, переговорів. Все це створює більш сприятливі умови доступу на світові ринки товарів і послуг на основі передбачуваності і стабільності розвитку торговельних відносин між членами СОТ, включаючи транспарентність їхньої зовнішньоекономічної політики, також доступ до механізму СОТ, бо вирішення торговельних спорів дозволяє забезпечити захист національних інтересів і усунути дискримінації, також сприяє ефективній діяльності в сфері міжнародних економічних відносин.

Іншим прикладом є діяльність Організації економічного співробітництва і розвитку. Організація виступає майданчиком, де її члени можуть обговорювати та визначати напрямки політичного, економічного та соціального розвитку,

обмінюватись досвідом, знаходити рішення проблем узгодженої політики та координувати внутрішню політику. Також ОЕСР розробляє рекомендації для урядів держав світу щодо удосконалення соціально-економічної політики. Ці рекомендації поєднують у собі позитивний досвід, допомагають знайти шляхи вирішення спільних проблем, скоординувати внутрішню та зовнішню політику. Крім того, на ОЕСР покладено функції розробки науково-технічної політики та вирішення соціальних питань. Саме тому співпраця України з такими організаціями сприяє покращенню розуміння своїх інтересів і прав в сфері зовнішньоекономічної діяльності та в цілому можливостей свого розвитку.

Загалом варто зазначити, що важливим прикладом економічного просування шляхом дипломатичного механізму є налагодження тісних зв'язків України та ЄС. Бо Європейський Союз – це не лише інтеграційне угруповання, про вступ до якого на початку важко було говорити, це також сильне економічне об'єднання, співпраця з яким для України було першочерговою метою з огляду навіть на місцезнаходження. Дипломатичні зусилля тривали не один рік. І завдяки цьому було досягнуто мети в 2014 році, Угода з ЄС передбачала зниження тарифів та бар'єрів та покращення торгівлі в результаті, почались масово залучатись інвестиції, як зазначено вище. Україна почала пристосовуватись до ринку та реформуватись, щоб забезпечити підвищення якості товарів та послуг. В результаті ефективних дипломатичних переговорів 23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата в ЄС. Це дало поштовх до проведення реформ, бо підготовка до членства передбачає всебічну трансформацію в усіх сферах. В цьому нам консультативно також допомагає співпраця з Єврокомісією.

Також економічна дипломатія дозволяє отримати та покращити вигоди та конкурентні переваги у світовому господарстві. Серед найпоширеніших форм є співпраця з міжнародними та регіональними організаціями, дипломатична підтримка та лобіювання економічних інтересів, поліпшення умов виходу національних виробників на іноземні ринки [6, с. 25]. Економічна дипломатія в наш час – це найважливіша опора для зміцнення конкурентоспроможності країни та отримання важливих переваг для покращення своїх позицій на світовому

ринку. Тому останнім часом набули поширення активні форми економічної дипломатії, до складу яких входить як бізнесова, так і державна структура, лобіювання економічних інтересів, заходи, що спрямовані на поліпшення умов доступу до зарубіжних ринків, використання міжнародних організацій для просування власних економічних інтересів. Тобто сьогоденні відносини характеризуються значним впливом бізнесу на основні засади механізму регулювання міжнародних економічних відносин. Наприклад, зараз в Україні державні структури активно допомагають бізнесу вийти на міжнародні ринки за допомогою деяких ефективних інструментів. Зокрема варто згадати про Дію. Бізнес. Експортний напрям., де зібрана вся необхідна для виходу за кордон інформація. Також доволі ефективний механізм - Nazovni, проєкт реалізується Міністерством закордонних справ України та безпосередньо сприяє виходу українських підприємців на експорт. Ця платформа допомагає проаналізувати ринок та покращити ефективність виходу на ринок конкретної країни за допомогою рекомендацій та завдяки підтримці посольств та консульств. Портали є доволі зручними у користуванні, має найважливішу інформацію для потенційного експортера. За рахунок цих ресурсів країна може підвищувати конкурентоспроможність на іноземних ринках та покращувати експортний бренд України, а також просувати власні економічні інтереси.

У глобалізованому світі зі збільшенням кількості гравців на міжнародній арені (держави, багатонаціональні корпорації та міжнародні організації) та зростаючою взаємозалежністю економічна безпека більше не є питанням, яке стосується лише внутрішньої політики держави [18, с. 337]. Певною мірою економічна безпека стала фактором стабільності чи нестабільності з точки зору військово-політичних конфліктів. В результаті економічний вимір набув дедалі більшої ролі в політичних питаннях, що призвело до змін у методах врегулювання, від «реагуючих до превентивних». Значні зміни на міжнародній арені, посилення глобалізації, збільшення економічної взаємозалежності, технологічний розвиток та ІТ-революція призвели до розширення поняття економічної безпеки. Економічна безпека не обмежується забезпеченням доступу

до ресурсів, ринків і фінансування військового потенціалу або використання елементів економічного державного управління. Інтеграція та взаємозалежність глобальної економіки, потоки товарів і капіталу, безліч каналів розподілу, які передають економічні кризи, соціально-економічні аспекти та наслідки економічного сектора з огляду добробуту, безпеки та розвитку суспільства встановлюють виміри поняття економічної безпеки. Зокрема економічна безпека однієї країни тісно пов'язана з економічною безпекою іншої.

В цьому контексті важливою практикою є Чорноморська зернова ініціатива, яка була укладена 22 липня 2022 року між Україною та РФ за посередництва Туреччини та ООН, маючи на меті запобігти світовій економічній кризі та експортувати українське зерно, яке було заблоковане російським вторгненням. Потрібно зауважити, що економічна безпека України в експорті зерна сильно взаємопов'язана з економічною безпекою країн, які є від цього залежними, зокрема в більшості це країни Африки та Азії. Тому вирішення цього питання займалися зацікавлені гравці на міжнародній арені: президент Туреччини Р. Ердоган та Генеральний секретар ООН А. Гутерриш. Також з транспортуванням українського збіжжя допомагали ряд країн у партнерстві з Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН, а також логістичних провайдерів, наприклад, німецька залізнична компанія Deutsche Bahn. Тобто на практиці наочно видно, що економічна безпека певної країни – це питання зовнішньої політики в цілому, яке включає залучення інших суб'єктів міжнародного співтовариства: держав, організацій, корпорацій.

Економічна дипломатія є важливим інструментом подолання конфліктогенності країн. Вона несе в собі економічний інтерес певної країни, який допомагає забути про дипломатичні непорозуміння. Бо все в міжнародних відносинах змінюється, окрім того, що кожна країна прагне просувати власні економічні інтереси на світовій арені, які також мають тенденцію до зміни своєї сутності, проте не ролі. Кожен на світовому ринку діє відповідно до своїх національних інтересів, проте не всупереч світовим правилам та порядкам. Можна згадати дипломатичний конфлікт Литви та КНР, коли в Литві відкрилось

представництво Республіки Китай, назва якого суперечила «політиці одного Китаю». Як результат дипломатичні стосунки КНР та Литви погіршились, Литва ввела певні економічні заходи, а КНР – жорсткі економічні санкції. В цілому погіршення стосунків з КНР вплинули і на Європейський Союз, наслідком чого була заборона імпорту тих товарів, де були присутні литовські частини. І як наслідок треба було налагоджувати відносини не лише через національні інтереси Литви, бо існувала можливість закриття німецьких заводів, а й – ЄС, бо це впливало на експорт країн цього регіону. Хоча конфлікт ще не має кінця, а ЄС, США, Велика Британія та Республіка Китай подали в СОТ скаргу на дії КНР, які порушують правила Світової організації торгівлі, все одно ми бачимо, що Литва заради економічних інтересів намагалась покращити відносини, хоча, з іншої сторони, дії Литви та Республіки Китай можна характеризувати як партнерство з боротьби проти політичного та економічного тиску КНР.

Варто охарактеризувати особливості сучасної економічної дипломатії. По-перше, економічна дипломатія – це скоріш про процес взаємодії між інструментами, ніж про чітку структуру [4, с. 5]. Ефективність взаємодії на кожному рівні є важливою з огляду розуміння потреб та можливостей кожного. Сама по собі сучасна дипломатія – це про ефективні комунікації, сферою яких є економічна складова. По-друге, традиційні форми економічної дипломатії вже давно відійшли, тому зараз відбувається перехід до сучасної форми. Особливостями новітньої дипломатії є зорієнтованість на публічних виступах, хоча присутні закриті зустрічі також, прозорість діяльності, ефективне залучення у процес громадян, бізнесу, результати є вимірними та наявними у відкритому доступі, що дає можливість побачити зроблену роботу.

Важливою характеристикою сучасних економічних відносин і економічної дипломатії зокрема є використання сучасних технологій, які є невід'ємною складовою сучасних реалій. Внаслідок COVID-19 було змінено механізм реалізації інструментів економічної дипломатії. Зустрічі, саміти були перенесені в онлайн-формат, який допоміг вирішувати проблеми без фізичної присутності сторін. Онлайн-формат використовується активно з часів повномасштабного

вторгнення РФ в Україну, коли рішення треба вирішувати дуже швидко, від цього наряду зараз залежить результат. Проте, звичайно, міжнародна взаємодія – це про важливість живого спілкування, бо ефективність цього явища завжди буде вищою за спілкування в мережі. Внаслідок цифровізації економічних зв'язків відносини набувають менш офіційних характеристик. Що, на думку автора, є позитивною тенденцією, оскільки скорочується час та підвищується ефективність прийнятих рішень.

Загалом, в епоху великих держав економічна дипломатія – це ключ до ефективного курсу країни та омолодження світової економіки в цілому. В цю епоху, коли є складові конкурентності та ворожнечі між країнами, а міжнародний економічний порядок вимагає змін, є очевидна потреба в нових способах глобальної взаємодії [19, с. 7-8]. Країнам необхідно розробити набір зовнішньої та економічної політики, яка буде узгоджуватись з цінностями їх суспільств та зі світовими викликами. Будуть виникати конкуруючі цілі, але прозорість системи має показати рішення та оцінки, які будуть прийматись. Це важливо, щоб відмінність між зовнішньою та внутрішньою політикою зменшувалась. Глобальна економіка ХХІ століття передбачає значні можливості та виклики для проведення ефективної економічної дипломатії. Саме глобальні потрясіння переводять її на новий рівень шляхом перетворення принципів, які тепер мають враховувати інтереси усіх держав, що в результаті сприятиме зміцненню міжнародної економічної системи в цілому. В цьому контексті варто сказати, що повномасштабна війна в Україні змінила пріоритетність багатьох складових в країнах світу. Країни європейського регіону і не тільки почали збільшувати видатки на оборонну здатність. Це викликано зовнішніми подіями, які викликають схожу необхідну діяльність і в середину неї. В цілому така взаємопов'язаність має як негативну складову: можливість перетікання негативних реалій з однієї країни в іншу, так і розуміння, що є час на зміни у разі чого. І важливо, коли можливість світових подій в певній країні пояснюється громадянам, щоб ефективніше нові національні інтереси впроваджувались в державний апарат.

Внаслідок того, що наразі економіка відіграє вирішальну роль в міжнародних відносинах, економічна дипломатія є важливим інструментом зовнішньої політики. Варто зазначити, що спектр інтересів цього поняття розширяється: окрім міжнародної торгівлі включає інвестиції, рух капіталів, допомогу, двосторонні та багатосторонні перемовини, технологічний обмін, бренд-менеджмент країни та інші фактори, що формують імідж країни та позиції на міжнародній арені [18, с. 330]. Дипломатична діяльність знаходиться в постійному розвитку та пристосуванню до викликів сьогодення, тому міжнародні відносини охоплюють все нові сфери, а це розширює розуміння дипломатичного процесу. У міжнародній діяльності економічна дипломатія найбільш повно характеризує взаємозв'язок політики та економіки. На сучасному етапі політика, в тому числі міжнародна економізована, а економіка – політизована. Економічна дипломатія є закономірним явищем у міжнародних відносинах, результатом дедалі більшого посилення ролі та призначення економічних факторів у міжнародних відносинах. Економічна дипломатія, як і дипломатія в цілому, є невід'ємною органічною частиною зовнішньої політики та міжнародної діяльності держави. Саме зовнішня політика визначає цілі і завдання економічної дипломатії, яка являє собою сукупність практичних заходів, а також форм, засобів і методів, що використовуються для реалізації зовнішньої політики.

Традиційно економічна дипломатія асоціюється з діяльністю держави на макроекономічному рівні та управлінні природними ресурсами. Проте також необхідно пам'ятати про роль економічної дипломатії на мікрорівні [18, с. 332]. Державне втручання та політика в сфері управління природними ресурсами може бути описана економічна дипломатія вирішальним значенням якої є визначення факторів, які приносять найбільшу вигоду в короткостроковій і довгостроковій перспективі. Без сумніву, природні ресурси і особливо сировинні енергетичні ресурси, такі як нафта і газ, є найбільш очевидними і відносно легкими факторами, які держави бажають отримати на міжнародних ринках, щоб збільшити свої виробничі потужності. Другий рівень національних конкурентних переваг – макроекономічний, що також традиційно розглядається політиками

економічної дипломатії. Макроекономічна діяльність, яка передбачає діяльність держав у рамках багатосторонніх організацій, глобальних економічних форумів, регіональних платформ, двосторонніх угод тощо, становить серцевину економічної дипломатії та ключову сферу її інтересів. Основні інструменти – агентства з просування експорту, спеціальні підрозділи в посольствах, консульствах і державні візити використовуються для того, щоб уможливити та полегшити свою міжнаціональну економічну діяльність: експорт, імпорт, прямі іноземні інвестиції, фінансові ресурси, туризм чи іноземну допомогу. У мікроекономічному середовищі діє економічна дипломатія на рівні, відмінному від традиційно сприйманого. Це не державні, а приватні відносини. Цей тип відносин набагато більше залежить від ринку, оскільки приватні фірми керуються для досягнення приватних, а не національних інтересів. Більше того, компанії в ринковій економіці не можна змусити працювати у бажаний для держави спосіб, їх можна лише заохочувати, що характеризує сучасну «м'яку силу». У разі реалізації національних інтересів держави фірмам можуть бути надані правильні та дієві стимули для того, щоб почати експортувати. Коли держава зацікавлена в тому, щоб її фірми експортували чи відкривали бізнес, роль посольств і консульств визнається не тільки як державне представництво, але й як важливий інструмент в країні перебування. Їхня інформаційна роль полегшує процес подолання ринкових перешкод, бо вони розташовані на експортних ринках або поблизу них (посольства, консульства), або в країні-експортері (агентства сприяння торгівлі), де слугують джерелом інформації для вітчизняних фірм. Тут дуже чітко можна зрозуміти, що платформа Nazovni – це ефективний цифровий сервіс для бізнесу, якому посольства та консульства покроково допомагають вийти на іноземні ринки. Також важливу інформаційну складову мають торгово-промислові палати та агентства сприяння торгівлі, які пропонують підтримку та консультації підприємцям.

Сучасна економічна дипломатія – це спільна діяльність держави та бізнесу у сфері реалізації національної зовнішньоекономічної політики з найбільшою вигодою для країни та з мінімальними витратами. Її основною метою є

забезпечення національних інтересів і переваг у сфері зовнішньоекономічних відносин, зміцнення конкурентоспроможності та економічної безпеки країни в умовах глобалізації та зростання відкритості вітчизняної економіки. Основні завдання, які вирішує економічна дипломатія: досягнення стратегічних цілей країни на міжнародній арені; забезпечення як рівних і недискримінаційних умов для інтеграції у світову економіку, так і пільг та привілеїв у міжнародному торгово-економічному співробітництві; захист і лобіювання інтересів вітчизняного бізнесу на світовому ринку; сприяння залученню ефективних зовнішніх ресурсів у національну економіку. Можна розглянути приклад «зелених коридорів», коли завдяки дипломатичним зусиллям змогли просунути власні економічні інтереси – експорт українського збіжжя. Експорт таких конкурентних груп товарів є не лише інтересами підприємців, а й усієї держави, бо це дає змогу економіці працювати. Таким чином поєднуються інтереси держави та бізнесу. Тому завдяки посередництву Генеральний секретар ООН А. Гутерриша та президента Туреччини Р. Ердогана був організований експорт морським шляхом. Також за домовленістю представників ЄС Україна експортувала збіжжя в європейський регіон. Через те, що український експорт збіжжя був вигіднішим та якісним, в результаті було витиснуто виробників у Східній Європі: Польщу, Болгарію, Румунію. І країни потерпіли значних збитків. З цього можна на прикладі побачити те, що було зазначено вище, що все у світовому господарстві дуже тісно взаємопов'язано.

Також з огляду інструментарію економічної дипломатії та бізнесової складової варто згадати останній візит Е. Макрона до КНР. Візит з представницькою делегацією діячів французького бізнесу можна розцінювати як зацікавленість в економічних відносинах з цією країною, так і підсилення показу своїх партнерських відносин для того, щоб переконати КНР у своїй позиції щодо України. Проте все одно для кожної країни її інтереси – це найважливіше, тому візит з бізнес-делегацією – це доволі дієвий механізм просування своїх інтересів та покращення бізнес-відносин з такою країною, як Китай.

Економічній дипломатії притаманні: з одного боку, риси, характерні для комерційної практики: цифрові розрахунки та оцінки, побудова економетричних моделей, що дозволяють комплексно оцінити наслідки заходів), а з іншого – риси, близькі до традиційної дипломатії, ефективність якої багато в чому залежить від активної позиції та результативності в переговорах [18, с. 325]. Підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що з часом дипломатія та економіка опинилися на одних позиціях: сфера застосування економічної дипломатії стала настільки широкою, що іноді виникає думка, що вона замінила всі інші сфери міжнародної діяльності. До прикладу, вирішення проблем «зеленої економіки» між США та ЄС. Європейський Союз запровадить власну політику субсидій, що стимулюватиме промисловість до використання чистих технологій та покращуватиме інвестування цих галузей. Звідси можна побачити, що крізь призму різних сфер економіки поєднуються дипломатичні зусилля країн. Це важливо не лише для покращення екології регіону, а й для підтримки зв'язків та стосунків з такою державою, як Сполучені Штати Америки.

Рамки економічної дипломатії сьогодні характеризуються економічною відкритістю країн з широко визначеними іноземними цілями та завданнями. В XXI столітті це й допомагає країни зайняти вагоме місце в міжнародній економіці з її новими реаліями.

2.2. Шляхи підвищення ефективності економічної дипломатії в глобальній економіці

В цілому економічна дипломатія в наш час має неабияку ефективність завдяки технологічному розвитку, зміні орієнтирів та виходу на новий рівень свого розвитку. Проте все ще існують певні перешкоди, які заважають бути більш ефективною.

В останні роки економічний, соціальний, політичний і технологічний розвиток підкреслив незахищеність у всьому світі. Світова економіка стала більш інтегрованою та нестабільнішою. Зростання глобальної взаємозалежності призводить до зростання вразливості економік. Світова економіка стала більш схильною до економічних криз, глибоких спадів, які передбачають їх раптове поширення з однієї країни чи регіону світу на інші. Із глобалізацією економічні кризи в країні чи регіоні мають вищі шанси вплинути на інші економіки світу. Тому варто сказати, що підвищення ефективності – це пріоритет з огляду на сучасні тенденції. Сьогодні можна спостерігати, як криза, яка спричинена внаслідок повномасштабної війни в Україні, вплинула не лише на Україну, а й на весь європейський континент, американську частину світу, Африку, Азію. Проблемою була не лише військова та економічна сфера, а і продовольче забезпечення частин світу. Вплив відчувається не лише на рівні держави, а й на корпоративному рівні та в житті звичайних людей. Для державного рівня – це зниження рівня зростання економіки, для корпоративного – зниження прибутків, для громадян – значні інфляційні процеси, зниження рівня та якості життя.

Перед тим, як розглядати шляхи підвищення продуктивності економічної дипломатії, необхідно виявити те, що на це може впливати. Для оцінки застосовують деякі критерії: національна стратегія, аналітично-інформаційна система, стан ефективності [3, с. 72]. По-перше, це розроблена національна стратегія, яка має включати не просто слова, а конкретну мету, яка є важливою з огляду конкретної діяльності. Стратегія складається з конкретних політичних та економічних цілей, шляхів та форм її досягнення, розуміння майбутнього.

Інформація економічної дипломатії є вимірною, тому ефективність визначити не так важко, складніше знайти необхідні дані, тому над доступністю інформації треба працювати. Для економічної дипломатії важливо мати професійну аналітично-інформаційну систему для обробки тем, проведення та оцінку розрахунків. Треба брати до уваги результати рейтингів та аналізувати свої помилки. Оцінити ефективність також ще можуть відносини між країнами та рівень їх взаємності. Також економічна дипломатія підвищує свою ефективність за рахунок проактивної діяльності – діяльність щодо виявлення наперед проблем та можливості запобігти негативним наслідкам. Якщо дипломатичною діяльністю мають займатися офіційні особи, то рейтинговими показниками – незалежні експерти, які мають на меті лише лобіювання інтересів.

Рівень ефективності економічної дипломатії також залежить від конкретної моделі економічної дипломатії, яка була обрана. Наразі існують такі типи: об'єднана, частково-об'єднана моделі і моделі економічної пріоритетності та з передачею завдань третім сторонам [2, с. 23; 3, с. 74]. Велика кількість країн використовує об'єднану модель, що характеризується двосторонніми економічними зв'язками між країнами. Головною інституцією тут є Міністерство закордонних справ, що впроваджує пріоритети, стратегії зовнішньоекономічної діяльності з урядовими органами влади та організаціями в країні перебування. Недоліком є певні обмеження дипломатів, бо в своїй більшості вони є дипломатами, які мають низьку професійну орієнтацію саме на економічних питаннях. Частково-об'єднана модель характеризується поєднанням роботи Міністерства закордонних справ та Міністерства економіки, також у дипломатичному представництві держави перебування створюється окремий підрозділ, який відповідає Міністерству закордонних справ та Міністерству економіки, проте від є незалежним від дипломатичної установи. Модель економічної пріоритетності включає в себе створення двох органів в структурі: Міністерства закордонних справ та Міністерства торгівлі, що відповідає за зовнішньоекономічні зв'язки. Економічний підрозділ у дипломатичному представництві в країні перебування є незалежним і підпорядкований галузевому

міністерству. В проблемних випадках використовують модель з переданням зовнішньоекономічних завдань іншим сторонам. В таких ситуаціях Міністерство закордонних справ стає пасивним спостерігачем з огляду на контроль за економічними зв'язками з іншою країною. Нараз існує тенденція до поєднання цих моделей задля підвищення результативності економічної дипломатії. Проте все ж найбільш поширеною є модель, в якій Міністерство закордонних справ є центральним органом координації та прийняття рішень, а за кордоном використовують різні підходи для організації економічної дипломатії: створення відділу при дипломатичному представництві, зосередження на роботі радника з економічних питань, створення економічних представництв в країні перебування, різних економічних структур, таких як Торгово-промислові палати. Також зараз важливо використовувати на практиці активну дипломатію, бо особливо в середовищі різких змін та невизначеної ситуації, починаючи з повномасштабного вторгнення РФ, немає часу на довгі роздуми, треба діяти, і країни це розуміють, бо відтягування часу на руку для РФ. Тому сила в єдності та в чітких діях які дають зрозуміти на ділі прагнення інших країн світу.

Немає конкретних підходів до основних характеристик для результативної економічної дипломатії, тому спробуємо розглянути шляхи підвищення ефективності цієї діяльності, які можна використовувати в усьому світі. Їх можна поділити на декілька видів.

Спочатку розглянемо шляхи вдосконалення механізму економічної дипломатії. З огляду на це варто сказати, що тут варто подумати про покращення результативності як суб'єктів, так й інструментарію в цілому. По-перше, мають бути конкретні цілі, які треба досягти, це має бути не просто стратегія, а документ з конкретними кроками, які мають бути точними та вимірними. Також важливо, щоб орієнтири економічної дипломатії змінювались відповідно до викликів сьогодення, які впливають на кожну країну. Більшість стратегій не мають конкретної визначеної інформації, що ускладнює процес визначення ефективності. Стратегії країн щодо розвитку зовнішньоекономічної сфери не мають чітких цифрових даних, через що продуктивність може не зростати.

Звичайно всі показники в цифровому значенні неможливо показати, проте треба робити це зі значущими та можливими для виміру.

Далі важливо подумати про суб'єктів цієї діяльності. Тут варто наголосити на професійному навчанні дипломатів, зокрема економічних. В кожній країні мають бути створені відповідні навчальні заклади, які співпрацюватимуть з державними органами відповідної країни, щоб покращувати компетенцію тих, хто навчається відповідно до конкретних викликів та мети країн. Варто підкреслити важливість не лише економічних та дипломатичних знань, а й важливою складовою є вміння використати ці знання на практичних заходах, які мають обов'язково включати професійні комунікації, ведення переговорів, навички застосування нових технологій та поглиблене знання мов. В цьому контексті ще варто додати про важливість стажування за кордоном та стажування громадян в державних органах для набуття нових компетенцій та обміну думками з іншими учасниками освітнього процесу. З огляду навчання варто ще й сказати про бізнес-навчання та розкриття сутності цієї сфери для громадян. Громадяни мають розуміти основні процеси, які відбуваються в державі, це допоможе економічній дипломатії мати вищу продуктивність, бо громадянське суспільство та бізнес зараз відіграють одну з ключових ролей. Також кожен окремий підрозділ, який входить до сфери економічної дипломатії має мати чітку структуру та мати конкретні права та обов'язки, які мають не дублюватися, проте бути пов'язаними з іншими відділами для підкріплення інформацією з різних сторін. Все менше спеціалістів у світі обирають працювати в державних структурах, скорочення відбулось навіть в США у 2019 році, тому проблема молодих кваліфікованих спеціалістів може бути однією з наступних у дипломатичній сфері.

З огляду інструментів економічної дипломатії варто зупинитись на сучасних технологіях, які економлять час та підвищують ефективність прийняття рішень. Для підвищення ефективності економічної дипломатії – результатів для країн треба покращувати імідж країни та її конкурентних сторін. Зокрема варто проводити спеціальні заходи для іноземних країн, щоб зорієнтувати на своїх перевагах та донести більше інформації про свою країну. Можна проводити

онлайн-виставки для кращого представлення власної країни, перевагою такого методу є те, що людина може знаходитись будь-де, але зможе бути присутньою на заході. Це може відбуватись як за допомогою технологій – онлайн, так і завдяки зустрічам, бо живе спілкування є досить важливим для міжнародної взаємодії. Також біля посольств та консульств на банерах можна зображати всю необхідну інформацію для поширення національних інтересів країни.

Далі охарактеризуємо наступний вид для підвищення ефективності - основні пріоритети діяльності країн. Спочатку варто сказати, що міжнародна торгівля, інвестиції та економіка в цілому мають бути основними пріоритетами для кожної країни [20]. Реалізація торгівельної та інвестиційної політики, що має максимально позитивно позиціонувати країну в глобальній економіці, має бути першочерговою, бо торгівля товарами має сталу тенденцію до зростання. Також помітно зростає торгівля цифровими послугами, що називають транскордонною торгівлею нематеріальних товарів, характерним прикладом якої є бізнес-послуги, які особливо розвиваються зараз. Прогнозується, що зростання ринку цифрових послуг, яке відбулось внаслідок пандемії, зросте на 26,7% з 2023 до 2030 року [21]. Основну частку на цьому ринку зараз займає Північна Америка, яка становила 43,2% у 2022 році. Кожного року, починаючи з 2018 по 2022 роки ринок цифрових послуг в Сполучених Штатах Америки в середньому зростав на 25%. Цифрова трансформація включає в себе такі сфери: консалтинг та аналітика, комп'ютерні технології, комунікації та соціальні медіа. Тому треба ставити в пріоритет ті сфери, які будуть активно розвиватись та намагатись поєднати власні конкурентні переваги з цими сферами, щоб отримати найвищий можливий результат від цього.

В епоху підвищеної напруги особливо важливо, щоб економічна дипломатія мала прозору діяльність. Цей принцип має поєднувати економічну відкритість з іноземною безпекою та іншими цілями. Прозорість – важлива складова діяльності кожної сфери в сучасних відносинах. Це допомагає знизити невизначеність та покращити відносини та довіру між країнами. Завданням в наш час є співпраця конкуруючих економік, наприклад, США та Китаю, для

досягнення конкретної мети – оптимальне місцезнаходження країн на світовій арені, тобто задля просування власних економічних інтересів. На початку 2023 року КНР подала сигнал про зацікавлення в покращенні двосторонніх відносин відносини зі Сполученими Штатами Америки. Стосунки між країнами у 2022 році напружились через поїздку Н. Пелосі у Тайвань та підтримку Сполученими Штатами Америки Тайваню, а також через тісні зв'язки Китаю з РФ.

Також зовнішньоекономічна політика країн, яка є інтегрована у світове господарство, має бути обумовлена внутрішніми переконаннями країни. Не має бути невідповідностей між внутрішньою та зовнішньою економічною політикою з огляду на впливи на суспільство. Має бути врахована думка громадян при вирішенні зовнішньоекономічного курсу країни, також має бути врахована фінансова, внутрішня політика держави. В епоху сучасних економічних відносин «м'яка влада» та економічна дипломатія – це не лише основоположні складові для політичного курсу країн, а й засади для омолодження глобальної економічної системи. Для цього мають бути створені інструменти у вигляді опитувань або онлайн-референдумів, які допоможуть враховувати думку населення та співпрацювати з ним. Ці опитування мають бути інтегровані в інструмент державних послуг, на зразок української «Дії».

Наступною рекомендацією є те, що в основі економічної дипломатії мають бути внутрішні цілі економічної політики, торгівельної та інвестиційної зокрема. Для країн з розвинутою економікою потреба підвищення конкурентоспроможності країни є найважливішою метою для підвищення якості життя населення. Тому існує потреба у виділенні окремих галузей, іншими словами, конкурентні переваги, які мають вирішальне значення для країни протягом певного проміжку часу. Необхідно оцінити можливості держави та розробити методи використання наявних конкурентних переваг. Основою конкурентоспроможності є володіння конкретною перевагою над конкурентами. Сучасні дослідження наголошують на перетворенні жорстких на м'які конкурентні переваги, зосереджуючись на знаннях, зокрема: технологічні переваги, здатність створювати власне ноу-хау, управління інноваціями, розвиток

інноваційних кластерів, бренд-менеджмент та загалом маркетингові переваги. Виміряти рівень інновації можна за допомогою рейтингів, одним з яких є Глобальний інноваційний індекс, який включає в себе такі категорії: розвиток бізнесу, ринку, інфраструктуру, людський капітал та дослідження, стабільність державних інститутів, інноваційні результати, знання і технології. До топ-5 країн в 2022 році належать: Швейцарія – з оцінкою 64,6; США – 61,8; Швеція – 61,6; Велика Британія – 59,7; Нідерланди – 58 [22]. Україна, наприклад, має оцінку 31, що дає зрозуміти необхідність працювати над інноваційною складовою та інвестиційними потоками всередині країни.

Важливим принципом сьогодення також є співпраця бізнесу та держави. Підприємства також є важливим гравцем економічних рішень. Існують навіть транснаціональні компанії, котрі вже використовують власні версії економічної дипломатії, бо мають значний досвід співпраці з урядами [19, с. 7]. Тому важливою характеристикою сучасної економічної дипломатії є важливість координації дій та просування інтересів громадян, бізнесу та уряду. Створивши економічну систему, яка заснована на правових нормах, демократичному суспільстві, справедливості та важливості додержання правил, посилюватиме імідж країни та підвищуватиме авторитет на міжнародній арені. Привабливість країни як міжнародного центру для введення бізнесу багато в чому залежить від внутрішнього управління та інституцій, а також від культури та цінностей. У світі, де міжнародна система заснована на конкретних правилах, які нарошують напругу між країнами, важливо просувати цінності, які характеризують суспільство. За рахунок цих цінностей створюється імідж, який дозволяє залучати більше інвестицій, нарошувати торгівлю, залучати більше людського капіталу, який є найважливішою частиною кожної країни світу. Важливо в цьому руслі також використовувати «м'яку силу», що може підвищити репутацію країни завдяки взаємозв'язкам населення та держави. Реалізація «м'якої сили» часто для країни є політичним викликом, бо він включає в себе орієнтацію на громадянське суспільство, наприклад, неприбуткові та неурядові організації, а також культурні установи. В цьому контексті залучення цих зацікавлених сторін до

зовнішньоекономічної політики країн може допомогти зміцнити та просувати «м'яку силу», яка в своїй більшості походить не з центру прийняття рішень.

В наш час необхідно розуміти про оновлення економічної дипломатії не лише з огляду технічної частини, а й зі сторони трансформацій у світі в цілому. Сьогодні тенденція не лише активної дипломатії, а й проактивної зокрема. Це про постійні знання, про покращення власних навичок. Сьогодні треба діяти активно як ніколи. Тому механізм економічної дипломатії змінюється також. В багатьох країнах світу економічна дипломатія мала значне інституціональне оновлення в останні десять років. Наприклад, в міністерській економічній дипломатії Італії було створено наукових та фінансових аташе. На ці посади, як правило, призначаються представники академічної спільноти та центрального банку відповідно для цілеспрямованого стимулювання та просування двостороннього співробітництва у науково-технічній та фінансовій сферах. Це говорить про постійне оновлення, про конкретну стратегію, про співпрацю з іншими країнами в цих сферах. Бо особливо наука – це основа, де спочатку зароджуються нові технології, а потім вони створюють нові продукти, які в результаті ефективності виходять за межі країни. Наступною важливою характеристикою економічної дипломатії є «м'яка сила», яка була започаткована США, і зараз відображається в багатьох європейських країнах, зокрема в Італії. Ця категорія характеризується співробітництвом сфер економічної дипломатії, а зокрема зацікавлених осіб: держави, бізнесу та суспільства.

З огляду ефективності економічної дипломатії треба мати високі навички ведення переговорів, розуміти культуру іншої країни та з повагою до цього ставитися, аналізувати та чітко знати про національні інтереси свої та інших країн. Знання багатьох факторів про іншу країну допоможе досягти бажаних результатів, бо розуміння більш іншої країни допоможе досягати своєї професійної мети крізь призму вирішення проблем іншої сторони. Якщо чітко розуміти переваги та потреби свої та інших, можна досягти бажаних результатів в переговорному процесі. Наприклад, європейська культура значно відрізняється

від азійської, тому для досягнення бажаних результатів треба розуміти потреби та особливості цих країн.

Також необхідно пам'ятати, що покращення ефективності економічної дипломатії певної країни залежить від ефективної діяльності та показників країни на світовій арені. Саме тому весь державний апарат має працювати для досягнення спільних результатів. В цьому контексті варто виділити, що всередині країни має бути налагоджена чітка робота з визначенням пріоритетної моделі та типу економічної дипломатії. Наприклад, Міністерство закордонних справ має співпрацювати з Міністерством економіки (торгівлі), мають бути створені певні кооперації розвитку, інвестиційні агентства. Важливо також співпрацювати з міністерствами пріоритетних галузей: промисловості, туризму, сфери трансформації. Всі вони мають співпрацювати для досягнення найбільш продуктивних результатів.

Державам також необхідно розглянути питання щодо поширення глобалізаційних процесів та ролі економічної дипломатії в цьому. Тому що існує тенденція до зниження ролі глобалізаційних процесів з огляду міжнародної напруги, яка проявляється у великій кількості двосторонніх, регіональних та багатосторонніх угод. Включення до уваги інтересів кожної країни можливий не при об'єднаній системі. Одним з підходів відходу від масових глобалізаційних процесів може бути створення альянсів зі схожими ідеями. Багатостороння система міжнародних економічних відносин базується все ж на спільних правилах, які поєднані з власними інтересами країн. І в цьому контексті метою економічної дипломатії є отримання якомога більшої залученості та підтримки. В кожній системі є свої переваги та недоліки. Масова глобалізація – це більша підтримка, високий рівень зв'язків з більшою кількістю учасників, мало враховується особливостей країн, які належать до угруповання. Альянси характеризуються згуртованістю за інтересами, схожістю майбутнього, цінностями, проте меншою кількістю учасників, наприклад альянс Україна-Польща-Велика Британія. Внаслідок повномасштабної війни в Україні в

майбутньому можлива трансформація глобалізованого світу, бо в цілому така система не може швидко реагувати та вирішувати проблеми людства.

Характеризуючи основні шляхи підвищення економічної дипломатії саме в Україні, окрім вищенаведених рекомендацій, варто виділити інші особливі моменти, які є ключовими саме для нашої країни. Аналізуючи ситуацію в Україні, варто зазначити, що ми повинні надалі вдосконалювати механізм міжнародної співпраці для ефективної координації економічної дипломатії. Міністерство закордонних справ має посилювати свої функції в галузі економічної дипломатії, покращувати свою обізнаність, збалансовувати політичну та економічну дипломатію та стимулювати інтеграцію політики та економіки, як сприяння економіці за допомогою політичних засобів, так і підтримка політики за допомогою економічних засобів [23, с. 45]. Дослідження цього питання показують, що корисно брати приклад із провідних держав, а саме із США та європейських країн. Для них економічна дипломатія лежить в основі управління державою та є надзвичайно важливою для міжнародної політики. Незважаючи на прогрес, який був досягнутий, в Україні все ще залишаються певні виклики для подальшого розвитку економічної дипломатії. Це включає відсутність ресурсів і фінансування досліджень, а також обмежені можливості для академічного та політичного обміну з вченими і практиками з інших країн. Проте, зростаюча важливість економічної дипломатії в стратегіях зовнішньої політики та економічного розвитку України, швидше за все, буде сприяти подальшим дослідженням і стипендій у цій галузі в найближчі роки.

Першочергово для того, щоб підвищити ефективність економічної дипломатії, необхідно попрацювати над багатьма факторами. Спочатку ми маємо привести нормативно-правову базу у відповідність до європейських стандартів. Так, наше внутрішнє законодавство оновлюється та постійно пропрацьовується, але світ не стоїть на місці також, тому на юридичну базу треба звернути особливу увагу. Мова йде не лише про закони та нормативно-правові акти у сфері дипломатичного регулювання, а й такі як створення перспективних умов для внутрішнього виробника для експортування та створення сприятливих умов для

іноземного виробника із захистом окремих пріоритетних сфер економіки для вітчизняного виробника. Це стосується багатьох аспектів, зокрема рівня оподаткування та можливостей в Україні в цілому.

Далі ми маємо створити певний юридичний документ, в якому будуть прописані наші кроки для досягнення конкретних результатів у сфері міжнародних економічних відносин з реалізацією національних економічних інтересів. Вони мають бути конкретними та вимірними, щоб продуктивність та результативність цілей можна було розрахувати. В цьому документі мають бути зазначені завдання для кожного органу в державному апараті. Важливо, щоб державні органи співпрацювали один з одним, таким чином буде досягнута ефективність. Продивившись стратегії в різних сферах України, зокрема «Національну економічну стратегію-2030», «Стратегію зовнішньополітичної діяльності України», «Стратегію забезпечення державної безпеки», можна побачити, що немає чітких меж та очікуваних і вимірних результатів. Саме з цим необхідно працювати.

Важливо звернути увагу на кадрове забезпечення та професійне навчання. Необхідно надавати практичні, ґрунтовні і сучасні навички та знання. Треба на базі існуючих або створювати нові сучасні навчальні заклади за західним типом та ретельно приділяти увагу навчальному плану для підготовки компетентних спеціалістів. Зараз є висока проблема в тому, що студенти вступають в закордонні навчальні заклади. І ми маємо використати цей мінус так, щоб це стало нашою перевагою. Потрібно або покращувати власні стандарти освіти, або створювати спеціальні програми для стажування чи безпосередньо навчання за кордоном з обов'язковим поверненням додому як вимогою. Але краще поєднати ці два варіанти. Стажування, до того ж, необхідно заохочувати, бо це відкриває горизонти країни як зараз, так і в перспективі. Завданням цієї складової в цілому є посилення організаційного механізму кадрового забезпечення, який є пов'язаним із захистом та активним просуванням національних зовнішньоекономічних інтересів. Сьогодні Україна стикнулася з негативним явищем – «кадровим голодом». Проте Міністерство закордонних справ намагається вирішити цю

проблему. Вперше в історії української дипломатії в МЗС запустили відкритий пошук послів України. Такий чином відкритий механізм дозволяє дипломатам зсередини системи та людям ззовні запропонувати свою кандидатуру на посаду посла, що є гарною можливістю знайти спеціалістів, які знаходяться поза дипломатичною системою.

Далі доволі важливим компонентом є співпраця з громадською складовою, особливо це важливо через нашу активну європейську інтеграцію. Тут варто ще додати, що наша держава активно впроваджує стратегію нових горизонтів з країнами Африки, Азії, Близького Сходу та Латинської Америки. Тому ми маємо перебудовувати громадянське суспільство відповідно до нових реалій, бо в основі економічної дипломатії є людина, яка може включати в себе ролі як громадянина, бізнесу, так і знаходитись в структурі державного регулювання, зокрема в дипломатичній сфері. Тому в цьому сенсі треба проводити тренінги, події, які збагачуватимуть практичне розуміння цього процесу, стажування громадян в державному апараті країни, заохочувати громадян брати участь в покращення ефективності економічної дипломатії зокрема.

Всі вищезазначені рекомендації є важливими, бо ефективна взаємодія державного апарату та використання дипломатичних навичок із застосуванням різноманітних методів дозволяє досягти економічних, політичних та в цілому стратегічних цілей країни та в результаті побудувати розвинене та злагоджене світове господарство.

РОЗДІЛ 3. ПРОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

3.1. Сутність та види економічних інтересів України

В сучасних відносинах національні економічні інтереси є першочерговими для розбудови держави та інтеграції її в міжнародну систему, тому дослідженню національних економічних інтересів країн присвячена велика кількість наукових праць.

Загалом національні економічні інтереси країни – це певні цілі, можливості, переваги держави, суспільна форма прояву та розвитку економічних потреб, які допомагають їй досягти певної мети на світовій арені.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. національними інтересами України є життєво важливі інтереси суспільства та держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності та добробут її громадян. Основоположними принципами національних інтересів є державний суверенітет, територіальна цілісність, демократичний конституційний лад; постійний розвиток національної економіки, громадянського суспільства для зростання рівня життя та якості населення; інтеграція України в європейський простір, набуття членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору та розвиток взаємовигідних міжнародних відносин з іншими країнами [24]. Також існує спеціальний документ в сфері оборони національних інтересів – це Стратегія національної безпеки України, що здійснюється на основі безпекового, економічного потенціалу країни з використанням механізмів державно-приватного партнерства із залученням співпраці з іншими країнами [25]. Всі ці документи включають в себе певні орієнтири та інструменти регулювання національних інтересів, які дають нам також змогу зрозуміти до чого прагне країна та яка мета майбутнього.

За функціональним призначенням національні інтереси України поділяються на економічні інтереси. Вони становлять основу розвитку країни.

Економічні інтереси в структурі національних інтересів – це економічна складова, яка, складається з комплексу інтересів як держави, так і бізнесу та громадян в результаті у всьому розмаїтті їхніх взаємозв'язків [26, с. 61]. Національні економічні інтереси — це усвідомлені державою важливі потреби соціально-економічного розвитку, пов'язані з підвищенням функціональної ефективності господарської системи чи удосконаленням її структури, спрямовані переважно на реалізацію інтересів головних центрів політичного та економічного впливу [27, с. 17]. Національні економічні інтереси мають певні характеристики: відображають певний рівень та зміни в задоволенні економічних потреб країни та суспільства, це форма вияву національних економічних потреб, вони спонукають суб'єктів економічних відносин діяти для досягнення певних економічних результатів. Національні економічні інтереси мають бути спрямованими на максимальне покращення якості та умов життя населення та мінімальні витрати від цього.

Національними економічними інтересами є покращення економічного становища країни. Прямі іноземні інвестиції є основним драйвером розвитку держави. Варто зазначити, що основна діяльність по сприянню прямих іноземних інвестицій належить державним органам та органам економічної дипломатії. Якщо проаналізувати динаміку прямих іноземних інвестицій за 2020 рік, то, за даними НБУ, на кінець 2020 року прямі іноземні інвестиції в Україні становили 34,9 млрд дол. США. Найбільшими інвесторами були Кіпр з прямими іноземними інвестиціями на суму 15,494 млрд доларів, Нідерланди - 10,261 млрд доларів та Швейцарія - 3,083 млрд доларів [28]. Негативною складовою вкладення інвестицій є значна їх кількість з офшорних країн. Офшорні інвестиції витісняють капітал розвинених країн за рахунок чого покращуються лише кількісні показники, а не якісні. Також іноземні інвестиції в Україні вкладаються в більшості випадків в швидкоокупні сфери фінансування, які не призводять до довгострокового розвитку економіки України: роздрібна, оптова торгівля, переробна промисловість, фінансовий сектор та сектор нерухомості. Для української економіки важливі інвестиції з технологічно розвинених країн, які спеціалізуються на виробництві товарів з високою часткою доданої вартості,

наприклад, країн-членів Європейського Союзу, а також США, Великобританії. Саме над цим працює дипломатичний корпус для того, щоб забезпечити ефективність інвестиційних процесів.

Іноземні інвестиції заходять в Україну різними способами, що також є завданням дипломатичного апарату та державної діяльності по сприянню. Ресурси можуть бути залучені як у формі фінансової участі в певному проєкті, так і в отриманні у формі грантів, які є найбільш важливими для економіки України особливо в кризовий період. Також для просування інвестиційних методів фінансування економіки залучують такі механізми, як інвестиційні форуми. На яких завданням українського представництва є просування національних економічних інтересів з огляду знаходження спільної мети потенційних іноземних інвесторів та української сторони.

Якщо розглядати види економічних інтересів з огляду основних галузей економіки, які є першочерговими для України, то нашими економічними інтересами є сільське господарство та продукти з нього, металургійний комплекс, машинобудування, мінеральні продукти, хімічна промисловість, деревообробна та легка промисловість та сфера послуг, зокрема ІТ-послуги, державні, комунікаційні послуги, а також послуги з ремонту та будівництва.

Часто національні економічні інтереси дуже важко просувати, особливо коли країна знаходиться в стані війни. Тут можна згадати сільське господарство, яке є пріоритетним напрямком для нашої країни, а особливо «зернову угоду» між Україною та РФ за посередництва Туреччини та ООН. Завдяки цій угоді українське продовольство експортується морем, проте станом на березень-квітень 2023 року домовленість перебуває в надскладній ситуації. РФ постійно саботує роботу угоди та не дає чіткого розуміння ситуації. Також були знову порушені умови зі сторони РФ, в результаті чого українські аграрії можуть зіткнутись з серйозними проблемами з великою кількістю збіжжя в запасі та в результаті матимуть фінансові проблеми, які впливатимуть не лише на економічну ситуацію в Україні, але й на підвищення світових цін на харчові продукти через дефіцит ресурсів.

Україна також експортує сільську продукцію залізницею в ЄС, проте ці обсяги неможливо порівняти з морськими, тому цей шлях є особливо важливим. Наразі в силах дипломатів з просування економічних інтересів вирішувати це питання, яке потребує швидкого реагування. З огляду експорту українського зерна в ЄС, ми маємо також проблеми з фермерами європейських країн, які є лідерами з експорту зерна в ЄС: Польща, Румунія, Болгарія. Фермери протестують проти надлишку українського зерна. Тому Єврокомісія шукає шляхи вирішення цього питання. Українські дипломати також мають завдання полегшити цю проблемну ситуацію. Для того, щоб знизити протести, анонсована зустріч міністра сільського господарства Польщі з представниками Чехії, Словаччини, Румунії та Болгарії щодо можливості налагодження ситуації, зокрема можливим вирішенням може бути поновлення мит в ЄС на сільськогосподарську продукцію з України. Варто розуміти, що національні економічні інтереси кожної країни є для неї пріоритетними, тому вирішення ситуації має бути покращення ситуації для кожної країни, шляхом знаходження спільних точок дотику. Завдяки таким проблемам в ЄС є можливість більшого тиску на РФ щодо виконання своїх зобов'язань за «зерною угодою».

Країни вже почали вводити заборону на ввіз сільськогосподарської продукції, і Україна може багато втратити, бо їй закриті найбільш зручні ринки – ринки країн-сусідів. Тому серед завдань українських дипломатів тепер стоїть доволі складне питання – вирішення проблеми з експортом збіжжя та переорієнтація на нові ринки. Бо експорт сировини – важливий компонент економіки України, яка до того ж перебуває у стані війни.

Національні економічні інтереси дуже тісно пов'язані з економічною безпекою. Економічна безпека включає в себе такі сектори: бюджетний, грошово-кредитний, інвестиційний, валютний, банківський, фондовий внутрішньоекономічний та зовнішньоекономічний сектори. Ці напрямки показують, що все взаємопов'язано, не можна звертати увагу лише на щось одне, лише в комплексі можна отримати позитивні результати. У загальному розумінні об'єктами економічної безпеки є всі явища, які відбуваються в господарських

процесах, і вони стосуються забезпечення соціально-економічного розвитку. Стійкий соціально-економічний розвиток напрямую пов'язаний із забезпеченням соціально-економічного розвитку країни. Від цього розвитку залежать пріоритети діяльності та становище держави в її середньо- та довгострокових перспективах. Ці складові також є важливою частиною національних економічних інтересів також.

Відповідно до національної економічної безпеки виділяють такі найважливіші основні національні економічні інтереси України: створення надійної економічної системи України, забезпечення можливості постійного соціально-економічного зростання; фінансова, політична та економічна стабільність країни; збереження та розвиток інтелектуального, науково-технічного потенціалу; створення потужного військово-промислового комплексу: ракетно-космічна та морська галузь; інституційні та правові зміни задля економічного піднесення господарства, зокрема податкова система; зростання добробуту громадян; розвиток внутрішнього ринку; оживлення економіки за рахунок прямих іноземних інвестицій, грантів; удосконалення конкурентоспроможності товарної структури імпорту та експорту; ефективне використання Україною свого вигідного географічного положення, розвиток логістичних та інфраструктурних сфер. Всі ці сфери з результаті складають основний національний економічний інтерес – створення самодостатньої, конкурентоспроможної, потужної національної економіки.

Економічна дипломатія може активно просувати національні економічні інтереси шляхом торгівельно-економічної, фінансової та інвестиційної співпраці. Важливою для України є співпраця не лише з економічними, політичними організаціями, а й з міжнародними фінансовими інституціями. Прикладом може бути програма МВФ Stand-by, яка зосереджена на ключовому завданні - підтримці макроекономічної та фінансової стабільності. Вона охоплювала такі сфери, як: фінансова політика; монетарна політика; політика фінансового сектору; енергетична політика та антикорупційна політика. З огляду на важливість особливо антикорупційної політики для європейських країн, допомога цієї інституції є вкрай

необхідною. Загалом в рамках співробітництва з МВФ Україна 35 млрд дол. США. Проте внаслідок повномасштабної війни українська сторона скасувала угоду, проте співпрацю з відновлення та зростання економіки буде відновлено коли це буде можливо. Наразі МВФ впроваджує ефективні заходи з пом'якшення кризи в Україні.

Також важливими результатами економічної дипломатії є Угоди про вільну торгівлю, дипломатичне супроводження та сприяння проведенню переговорів, які є завданням Міністерства закордонних справ України. Укладення цих угод сприяє створенню сприятливих умов для розвитку торгівельно-економічного співробітництва держав та є ефективним інструментом збільшення обсягів українського експорту шляхом лібералізації доступу товарів на послуг на міжнародні ринки. Україна має зону вільної торгівлі з доволі важливими партнерами, зокрема з Європейським Союзом, одні з останніх угод – з Канадою, Державою Ізраїль та Туреччиною. Укладення ЗВТ сприяє просуванню та захисту національних економічних інтересів українських виробників та експортерів, а також забезпечує збалансовану торгівельну політику потенційних промислових груп, які мають всі умови для розвитку вітчизняного господарства.

Національні економічні інтереси формуються в рамках світової системи економічних інтересів. І це має бути першочергово, щоб національні інтереси збігалися з державними та підприємницькими інтересами [29, с. 6]. Важливо, щоб національні економічні інтереси поєднували інтереси як держави, так і бізнесу, а також громадян. Та необхідним є донесення цих інтересів на кожному рівні функціонування господарства, тоді ефективність буде досягнута на найвищому рівні. Позитивний ефект виникає тоді, коли економічні інтереси окремого рівню сприяють задоволенню іншого. Тоді взаємодоповнюючи інтереси один одного, ми зможемо продуктивніше досягти бажаного результату.

3.2. Роль економічної дипломатії в просуванні економічних інтересів України

У сучасному світі економічна дипломатія відіграє вирішальну роль в просуванні національних економічних інтересів країни. І тому цей механізм має бути найбільш ефективним для досягнення більшої кількості необхідних результатів. Економічна дипломатія характеризується дипломатичними зусиллями, які зосередженні на підтвердженні можливостей країни. Тому важливо покращувати свою конкурентоспроможність за рахунок дослідження негативних сторін.

Для підвищення своїх позицій у світі, а також, що важливо, своїх економічних результатів, треба зрозуміти, що необхідна суттєва трансформація системи національних економічних інтересів. Трансформація всіх сфер економіки країни має стати головним засобом забезпечення соціально-економічного розвитку, який в майбутньому бути приносити доволі позитивні результати взаємодії з усіх світовим господарством. Першочергово нашою місією має стати зменшення асиметрії в соціально-економічному розвитку з західним світом. Зараз у нас є всі шанси підняти Україну на вищий щабель розвитку, бо нас знає весь світ, необхідно лише покращити економічні результати за рахунок трансформаційних рухів. І тоді зовнішньоекономічна діяльність країни стане більш результативною завдяки активному та продуктивному просуванню національних економічних інтересів.

В Україні треба знищувати конфлікт економічних інтересів, щоб всі діяли заради спільної мети. Конфлікт інтересів знищує майбутнє країни, що характеризується такими складовими: непрозорість діяльності, підвищення псевдоінвестування, збільшення тіньового сектору, посилення жорсткої конкуренції різних рівнів господарства. В результаті це негативно впливає на громадян, бізнес та державу в цілому: зменшується якість життя населення, відбувається «відтік мізків».

Україні необхідно впроваджувати європейські принципи національних економічних інтересів, сприяти інноваційності всіх галузей, бо країна має для

цього потенціал, також створювати всі умови для діяльності підприємців та громадян, бо завдяки людям країна може стати більш конкурентоспроможною, створювати всі умови для покращення життя в країні, бо наші люди – це доволі конкурентоспроможні громадяни, які, на жаль, використовують свій потенціал для розвитку інших держав. Особливо внаслідок повномасштабної війни РФ з Україною, за повідомленням управління у справах біженців ООН, близько восьми мільйонів українців виїхали з України. За рахунок цього зменшується наш внутрішній споживчий попит, який є головним двигуном української економіки. Також деякі країни створюють програми та конкурси, завдяки яким можна отримати фінансування на відкриття власного бізнесу, що є потенційною проблемою в остаточній міграції за межі України. Тому перед країною буде стояти задача повернути якомога більше громадян додому.

Задля підвищення ефективності економічної дипломатії та зовнішньоекономічної діяльності в цілому, Україні необхідно передивитись свої орієнтири важливо виокремити свої пріоритети, проте не на шкоду собі в майбутньому. Зокрема варто виділити сектори, які необхідно трансформувати.

По-перше, якщо розглядати національні економічні інтереси за секторами, необхідно зазначити, що Україна має відходити від тієї системи, яка була закладена ще багато років тому, а саме від того, що експортує в цілому країна сировину. Якомога швидше треба переходити на іншу тенденцію: експорт товарів з доданою вартістю. Щоб країна була ефективною економічно, треба видобувати сировину, переробляти на продукцію та продавати товари з доданою вартістю, тоді ефективність буде досягнута. Ми маємо переорієнтувати на експорт саме кінцевої продукції. Для цього необхідно залучати капітал та компанії для будівництва фабрик та заводів, щоб просувати власні економічні інтереси завдяки своєму потенціалу. В цьому випадку виграє як і господарська одиниця, чий капітал заходить в країну, так і Україна: додаткові робочі місця, вищий рівень матеріальних стимулів, технології, надходження податків завдяки діяльності – позитивні компоненти на різних рівнях як на приватному, так і на державному. Проте тут варто не забувати про вітчизняні компанії: необхідно залучати капітал

для переорієнтації та впровадження нових технологій та тенденції. За рахунок цього економіка країни буде розвиватись та приносити позитивні результати для кожного. В Україні, за дослідженням науковців НАН України, завдяки сировинній орієнтації втрачається додаткова можливість працювати 26,5 тис. людей та втрачаються додаткові кошти через ненадходження податків на суму 214,3 млрд дол. США ВВП. Особливо в післявоєнний період має бути переорієнтація на нові методи та механізми експортної орієнтації України.

Наступне, на чому варто зосередитись, це сфери, які мають стати для нашої країни національними інтересами. Так як країна є конкурентоспроможною на ринку сільськогосподарської продукції, ми маємо використовувати це собі на користь. Зокрема ми можемо зосередитись на виробництві продуктів здорового харчування, що принесе гарні результати, дивлячись на конкурентоспроможність нашої сировини. Також в цьому контексті можна додати такі сфери: машинобудування, металургійний комплекс, хімічна промисловість, деревообробна та легка промисловість. За принципом товарів з доданою вартістю ми маємо переорієнтовувати нашу економіку. Треба надавати громадянам та підприємцям можливості та капітал для розбудови нашого господарства. Доволі відомим на весь світ є наша сфера послуг. Тому важливо також просувати національні економічні інтереси з огляду на державні, комунікаційні та ІТ-послуги. Україна не в усіх галузях має достатньо досвіду, проте має значний потенціал, саме тому їй необхідно залучатись підтримкою та досвідом інших держав. Зокрема, в таких сферах як інфраструктура, енергетика, екологія, космічна та морська промисловість, логістичні, освітні послуги, там, де Україна має всі шанси стати потенційним лідером.

Важливою рекомендацією є більша орієнтація на культурні цінності. Наша культура має багаті історичні корені, багато талановитих фахівців. І це також національні інтереси України, які в майбутньому можуть приносити ще й економічну вигоду. Треба прокачувати цей напрямок онлайн-платформами, офлайн-заходами, бо нашою культурою та традиціями зацікавлені іноземці з

різних куточків світу. Над цим можуть активно працювати консульства та посольства України, а також громадські організації та діаспора.

З огляду на стратегії переорієнтації національних економічних інтересів ми маємо звернути увагу на відносини з іншими країнами – нашими партнерами. Тут варто зазначити, що ми не лише маємо шукати ті країни, в яких ми зацікавлені, треба співпрацювати з багатьма, проте необхідно розглядати самим та доносити спочатку переваги співпраці з Україною крізь призму власних економічних інтересів. Таким чином ми досягнемо ефективної співпраці з іншими. І це стосується не лише держави, на це має орієнтуватись в більшості випадків саме бізнес. Дієвими інструментами дипломатії в цьому контексті можуть бути інвестиційні та бізнес-форуми, які займаються доволі важливими завданнями: з однієї сторони - представленням привабливих сфер, з іншої сторони - залученням власного капіталу для інвесторів. В цьому сенсі можна згадати українсько-італійський бізнес-форум, який передусім орієнтований на компанії, що ведуть бізнес у таких сферах: відновлювальна енергетика, сільське господарство, машинобудування, інфраструктура. Такі ініціативи також активно впроваджуються завдяки Офісу із залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest, Торгово-промисловою палатою України та бізнес-асоціаціями.

Якщо розглянути діяльність нашої держави, то мають бути створені нові механізми залучення громадського та бізнес середовища в діяльність держави та в механізм реалізації національних економічних інтересів, в цьому контексті величезний вплив матиме «м'яка сила», бо тверді механізми взаємодії не є такими продуктивними в наш час. Мають бути створені механізми взаємодії уряду, бізнесу, громадян, для конкретного донесення національних інтересів країни. Для покращення своїх конкурентних сторін Україні треба відійти від застарілих форм державного регулювання, зокрема перейти на «м'які» конкурентні переваги, зосереджуючись на знаннях та інформації - це майбутні тенденції розвитку економічної складової держав. Також варто згадати про навчальні онлайн-платформи, які дадуть зрозуміти інтереси країни. Бо якщо відбуватиметься тісна взаємодія, держава заохочуватиме до співпраці, то люди також будуть діяти

державі на користь. «Дія. Бізнес» є прикладом того, як уряд співпрацює з громадянами пропонуванням грантів на відкриття власного бізнесу, консультаційною складовою та інформаційним забезпеченням на сайті.

З огляду геополітичного та геоекономічного значення Україна має поширювати власні національні економічні співпрацюючи з міжнародними організаціями, державами, транснаціональними компаніями. Пріоритетними напрямками зовнішньої діяльності для України мають бути держави G7, євроінтеграційні партнери, євроатлантичні країни, регіональне співробітництво (Близький Схід, Країни Африки, Чорноморський регіон, Латинська Америка), міжнародні організації (урядові, неурядові, фінансові, економічні), багатосторонні ініціативи (міжнародна безпека, права людини, зміна клімату); нарощування міжнародної підтримки з протидії російській агресії; публічна дипломатія (покращення іміджу країни); співпраця з українцями за кордоном [30, с. 5]. Все це в сукупності можливо в результаті розуміння своїх конкурентних сторін та донесення своєї позиції за рахунок закриття більш інших. Україна почала налагоджувати економічні та політичні зв'язки з країнами Африки. В жовтні 2022 року вперше в історії української дипломатії відбувся візит міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби Африканського регіону. Турне було важливим елементом Африканської стратегії, яка була розроблена Міністерством закордонних справ України за дорученням президента України Володимира Зеленського і «дорожньою картою» розвитку відносин нашої держави з регіоном. Ці події є важливими під час війни задля просування власних інтересів, зокрема збільшення міжнародної підтримки проти дій РФ.

В цьому контексті можна додати про візити прем'єр-міністра України до Канади та Сполучених Штатів Америки. Такий механізм реалізації економічної дипломатії допомагає заручитися підтримкою та покращити стосунки між країнами. Результатом ефективності зустрічі є просування своїх інтересів за кордоном та підпис договорів, які є важливими для обох сторін. Зокрема в Сполучених Штатах Америки прем'єр-міністр України Денис Шмигаль зустрівся також із керівництвом МВФ, Світового банку, Європейського інвестиційного

банку. Головними темами цих візитів стали військова допомога Україні, фінансова підтримка, програма відновлення України із фокусом на швидку відбудову, а також посилення санкцій проти РФ. На таких прикладах можна зрозуміти, що інструментарій економічної дипломатії відіграє вирішальну роль в забезпеченні ефективного просування інтересів країни на світовій арені.

З початком повномасштабної війни в Україні ефективна економічна дипломатія відіграє вирішальну роль в наданні Україні позик, грантів, допомоги від інших держав та міжнародних інституцій. Під час війни країна не може не лише розвиватись та рухатись вперед, а й функціонувати в цілому. З огляду на повномасштабну війну РФ в Україні необхідно розуміти, що економічна дипломатія напряду впливає на капітальні надходження та військову допомогу, що в кінцевому результаті допомагає просувати наші економічні інтереси. Це все щоденна робота українських дипломатів з метою досягнення важливих економічних та політичних рішень.

Був проведений переговорний процес з багатьма країнами світу, міжнародними організаціями, компаніями щодо допомоги Україні. З даними Центру стратегічних досліджень на грудень 2022 року Україна отримала 28,1 млрд доларів грошової допомоги [31]. Серед цих коштів 12 млрд грн. – грантові кошти. Найбільшим партнером можна назвати США, які допомагають як коштами, так і військовим обладнанням, а також політичною підтримкою. Усього за 2022 рік від США було отримано більше 10 млрд дол. США. Далі йде Європейський Союз, який допомагав в усіх сферах: політична, гуманітарна, фінансова підтримка, зокрема допоміг і санкціями проти РФ, які стали кроком до стримувань російської агресії, всього було виділено понад 7,4 млн євро. Наступним є МВФ, який виділив понад 2,7 мільйонів доларів фінансової підтримки.

Також з огляду майбутнього варто зазначити, що дипломатична діяльність активно спрямовує свої сили на відбудову України. Багато країн світу та міжнародних структур погодили або в процесі погодження своїх планів щодо післявоєнної відбудови України. Підтримка України з кожним днем росте. В

цьому сенсі варто зазначити постійну підтримку з боку ЄС. Європейський Союз вже активно долучився до того, щоб суттєво поліпшити життєздатність України. Від початку російської агресії країни-члени, європейські фінансові інституції активно виділяють грошові кошти для фінансової, гуманітарної, бюджетної, військової підтримки. Але в середньостроковій та довгостроковій перспективі потрібно більше підтримки для відновлення. Зокрема 26 січня 2023 року була започаткована Міжвідомча координаційна платформа донорів для відновлення України. Платформа уможливорює тісну взаємодію між міжнародними донорами та фінансовими організаціями та забезпечує прозору та підзвітну підтримку. На засіданнях платформи брали участь високопосадовці з України, Європейського Союзу, країн «Великої сімки», а також представники таких фінансових інституцій як Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Міжнародний валютний фонд і Світовий банк. Важливою характеристикою відбудови мають бути інвестиції в Україну, які супроводжуються пліч-о-пліч з українськими реформами.

Якщо розглядати інструменти економічної дипломатії, то варто охарактеризувати офіційних візит Володимира Зеленського з дружиною 5 квітня 2023 року у Польщу, який був супроводжений доволі ефективним методом взаємодії з польським бізнесом – українсько-польським бізнес-форумом. На цьому заході Президент України мав нагоду звернутись до польського бізнесу та представити таким чином Україну для майбутнього співробітництва. Зі свого боку Міністерство економіки України активно також проводить зустрічі з багатьма країнами для залучення іноземних інвестицій у відбудову української економіки. Наразі українською стороною визначено п'ять пріоритетів на етапі раннього відновлення: гуманітарне розмінування, відновлення житла, критична та соціальна інфраструктура, енергетична інфраструктура, підтримка малого та середнього бізнесу.

Також в Україні вже створено веб-ресурс «План Відновлення України», який спрямований на економічне зростання. Важливим є те, що платформа має конкретні вимірні результати, які очікуються впродовж майбутніх років;

розміщені національні програми для відбудови, які відфільтровані відповідно до сфер; є можливість запропонувати свою ідею для відновлення України. Всі ці програми та ініціативи дають нам змогу зрозуміти, що український державний апарат всіма способами намагається покращувати своє економічне становище зараз, використовуючи при цьому різні інструменти та методи.

В цілому українська дипломатія остаточно утвердила Україну в якості одного з ключових суб'єктів міжнародної політики. Українська дипломатія переконливо пройшла всі випробування та показала свою витривалість та ефективність своєї діяльності. Українські дипломати, високопосадовці за місяці війни розгорнули надзвичайну активність, яка дала позитивні результати. Президент спрямував свої зусилля на публічних зверненнях до урядів, парламентів, організацій, глава МЗС постійно відвідував країни для переконання в підтримці, дипломатичні представництва за кордоном працювали для створення проукраїнської коаліції. Спираючись на підтримку наших найбільших союзників, зокрема США, Великобританії, Польщі, Латвії, Литви, Естонії, Чехії, українській дипломатії вдалося вирішити не лише питання військової, гуманітарної, фінансової, політичної допомоги та підтримки. А й також вагомий чинник перетворення України на важливого суб'єкта європейських та світових відносин. Україна змінила свою позицію на геополітичній карті світу, увійшовши не лише до світових демократій, а й зайнявши лідируюче місце серед них. І тому ці досягнення треба використовувати для майбутніх політичних та економічних результатів також.

Загалом якщо характеризувати тенденції сьогодення, то геоекономіка замінює геополітику і стає головною головних акторів на міжнародній арені, бо економічна влада є важливою у визначенні підпорядкування країни міжнародній системі. Незважаючи на процес глобалізації і зменшення ролі державних інституцій через появу нових міжнародних гравців, державні інституції залишаються провайдерами економічної дипломатії з покращення показників економічної безпеки та в результаті з ефективного просування національних економічних інтересів завдяки економічній дипломатії. Тому покращення

механізмів функціонування економічної дипломатії, які зазначені вище та в попередніх розділах, покращить просування національних економічних інтересів країни.

В цілому економічна дипломатія – це важлива складова зовнішньої політики країни, яка відіграє важливу роль в просуванні національних економічних інтересів кожної країни. Застосування ефективних дипломатичних методів та інструментів в економічній сфері допомагає підтримувати та зміцнювати економічну стабільність навіть в такий складний час та забезпечувати економічний розвиток України в майбутньому.

ВИСНОВКИ

Економічна дипломатія в сучасному світі – це важлива частина міжнародних відносин, вона ґрунтується на засадах дипломатії в цілому та економічної дипломатії зокрема. Економічна дипломатія взаємопов'язана з міжнародною діяльністю органів державної влади, фінансово-економічних установ та підприємницьких структур, вона спрямована на забезпечення економічних переваг, просуванні економічних інтересів держави та створення сприятливих умов для вітчизняної економіки з використанням дипломатичних інструментів. Якщо всі компоненти разом ефективно працюють, то це сприяє ефективній діяльності як всередині країни, так і на світовій арені. Економічна дипломатія сьогодні – це те, без чого не може існувати сучасна країна в огляду на поєднання вигідної зовнішньої взаємодії та ефективної внутрішньої діяльності.

Роль економічної дипломатії в глобальній економіці та міжнародних відносинах зростає. Економічна дипломатія сьогодні – це те, без чого просто неможливо уявити зовнішньоекономічну практику. Це надійний щит, який допомагає вирішити проблемні завдання людства та створити максимально комфортні умови для покращення добробуту населення багатьох країн світу. Економічна дипломатія в цілому вирішує такі основні питання: покращення зовнішньоекономічної діяльності та конкурентоспроможності держави, просування національних інтересів країни, забезпечення економічної безпеки країни, подолання конфліктогенних чинників міжнародних відносин та як результат забезпечення стабільного та ефективного розвитку світового господарства.

В останні роки економічний, соціальний, політичний і технологічний розвиток підкреслив незахищеність у всьому світі. Світова економіка стала більш інтегрованою та нестабільнішою. Тому варто сказати, що підвищення ефективності – це пріоритет з огляду на сучасні тенденції. Зокрема варто зазначити основні компоненти підвищення ефективності: мають бути конкретні цілі, які треба досягти, це має бути не просто стратегія, а документ з конкретними

кроками, які мають бути точними та вимірними; треба покращувати компетенцію тих, хто навчається відповідно до конкретних викликів та мети країн; необхідно не забувати про сучасні технології; прозорість діяльності – основа продуктивної взаємодії; важливість відповідності між внутрішньою та зовнішньою політикою; зосередження на важливих сферах діяльності держави; конкретні внутрішні цілі економічної, торгівельної та інвестиційної політики; співпраця бізнесу та держави; реалізація «м'якої сили» в державному апараті; проактивність дипломатичної діяльності; покращення економічних показників країни;

Якщо розглядати особливості економічної дипломатії в Україні, то рекомендації автора є такими: вдосконалення механізмів міжнародної співпраці; вдосконалення нормативно-правової бази; створення відповідного юридичного документу; кадрове забезпечення та професійне навчання дипломатів; співпраця з громадською складовою. Всі вищезазначені рекомендації є важливими, бо ефективна взаємодія державного апарату та використання дипломатичних навичок із застосуванням різноманітних методів дозволяє досягти економічних, політичних та в цілому стратегічних цілей країни та в результаті побудувати розвинене та злагоджене світове господарство.

Основним завданням економічної дипломатії, завдяки якому реалізується дипломатична діяльність, є просування національних економічних інтересів. Національні економічні інтереси країни – це певні цілі, можливості, переваги держави, суспільна форма прояву та розвитку економічних потреб, які допомагають їй досягти певної мети у світовому господарстві. Національні економічні інтереси мають певні характеристики: відображають певний рівень та зміни в задоволенні економічних потреб країни та суспільства, це форма вияву національних економічних потреб, вони спонукають суб'єктів економічних відносин діяти для досягнення певних економічних результатів. Кожна країна підлаштовує свої інтереси для досягнення конкретної мети – покращення економічного становища країни.

Якщо розглядати види економічних інтересів з огляду основних галузей економіки, які є першочерговими для України, то нашими економічними

інтересами є сільське господарство та продукти з нього, металургійний комплекс, машинобудування, мінеральні продукти, хімічна промисловість, деревообробна та легка промисловість та сфера послуг, зокрема ІТ-послуги, державні, комунікаційні послуги, а також послуги з ремонту та будівництва. Саме на цьому країна ставить акцент та намагається всіляко покращити економічне становище за рахунок просування цих інтересів.

Хоча Україна всіляко намагається покращувати ефективність з просування національних інтересів, можна запропонувати деякі рекомендації для трансформації системи національних економічних інтересів: знищити конфлікт економічних інтересів; впроваджувати європейські принципи національних економічних інтересів, сприяти інноваційності всіх галузей економіки; переорієнтація на експорт кінцевої продукції з доданою вартістю; орієнтація на сучасні сфери економіки; приділення особливої уваги культурним цінностям; ефективна співпраця з партнерами: донесення переваг співпраці з Україною крізь призму українських економічних інтересів; «м'яка сила» в залученні громадського та бізнес середовища в діяльність України; визначення пріоритетних напрямків зовнішньої діяльності.

Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну економічна дипломатія відіграє вирішальну роль в наданні Україні позик, грантів, допомоги від інших держав та міжнародних інституцій, також на цьому буде триматись майбутня відбудова України. Вже створені ефективні інструменти для просування своїх інтересів в майбутньому: веб-ресурси «Дія. Бізнес» та «План Відновлення України», бізнес-форуми, які залучають капітал для допомоги Україні.

Шляхом випробувань українська дипломатія остаточно утвердила Україну в якості одного з ключових суб'єктів міжнародної політики. Українська дипломатія переконливо пройшла всі перешкоди та показала свою витривалість та ефективність своєї діяльності. Це важливо, бо економічна дипломатія – це важлива складова зовнішньої політики країни, яка відіграє важливу роль в покращенні економічного та політичного становища держави та в майбутньому ефективної діяльності та співпраці країн у світовому господарстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bergeijk P., Moons S. Economic Diplomacy and Economic Security. URL: https://www.researchgate.net/publication/228213995_Economic_Diplomacy_and_Economic_Security. (Accessed: 12.02.2023).
2. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи : монографія. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2019. 560 с.
3. Фліссак К.А. Економічна дипломатія: навчальний посібник. Тернопіль: «Новий колір», 2013. 440 с.
4. Bayne, N., & Woolcock, S. The New Economic Diplomacy: Decision Making and Negotiation in International Economic Relations. 2003. 450 p.
5. Lee, Donna and Brian Hocking (2010) 'Economic Diplomacy' in Robert A. Denemark (ed.) The International Studies Encyclopedia, Vol. II, pp. 1216-1227.
6. Барановська В. М. Роль економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності країни. Економіка та держава. 2012. № 2. С. 24-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2012_2_7. (Дата звернення: 12.02.2023).
7. Грущинська Н. М. Економічна дипломатія як потужний інструмент подолання конфліктогенності країн /Економічний нобелівський вісник. 2016. № 1. С. 85–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmef_2016_1_12. (Дата звернення: 12.02.2023).
8. Деделюк К. Ю. Економічна дипломатія : конспект лекцій. Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2017. 31 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/14957>. (Дата звернення: 12.02.2023).
9. Шаров О. Економічна дипломатія як симбіоз науки та політики. Міжнародна економічна політика. 2018. № 1. С. 63-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Меп_2018_1_5. (Дата звернення: 12.02.2023).

10. Пахомова Н. І. Економізація дипломатичної служби як головний напрям її модернізації. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 19. С. 30-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_19_11. (Дата звернення: 12.02.2023).
11. Верховна Рада України. Закон України «Про дипломатичну службу» від 07.06.2018 р. № 2449-VIII.
12. Горбачук О.І. Економічна дипломатія в забезпеченні економічної безпеки держави: дис. ... канд. економ. наук: 21.04.01. О.І. Горбачук; Університет економіки та права "КРОК". Київ, 2017. 242 с. + додатки 55 с.
13. Міжнародний Фонд «Відродження» та МЗС України. Енергетична дипломатія України. 2021. URL: <https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2021/12/energetychna-dyplomatiya-ukrayiny.-doslidzhennya-1.pdf>. (Дата звернення: 12.02.2023).
14. European Union Websites. Energy diplomacy. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/energy-diplomacy_en%20. (Accessed: 12.02.2023).
15. Окладна М. Г., Стеценко В. Ю. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави. Право та інноваційне суспільство: електрон. наук. вид. 2020. № 2 (15). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/>. (Дата звернення 12.02.2023).
16. Kostecki M., Naray O. (Commercial Diplomacy and International Business. Netherlands Institute of International Relations «Clingendael». Discussion Papers in Diplomacy, April 2007, p.8. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20070400_cdsp_diplomacy_kostecki_naray.pdf. (Accessed: 12.02.2023).
17. Державна служба статистика України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. (Дата звернення: 08.03.2023).
18. Golovataya L. The Role of Economic Diplomacy in Enhancing National Competitiveness Economic Security. 2019. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/714166.pdf>. (Accessed: 08.03.2023).

19. Yueh L. Economic Diplomacy in the 21st Century: Principles and Challenges. LSE. URL: <https://www.lse.ac.uk/ideas/publications/updates/economic-diplomacy-in-the-21st-century-principles-and-challenges>. (Accessed: 08.03.2023).
20. Donnelly. S., Crocker. D. Elements of Effective Economic Diplomacy. 2018. URL: <https://afsa.org/six-elements-effective-economic-commercial-diplomacy>. (Accessed: 08.03.2023).
21. Digital Transformation Market Size, Share and Trends Analysis Report. 2023-2030. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/digital-transformation-market>. (Accessed: 08.03.2023).
22. The Most Innovative Countries in the World 2022. URL: <https://www.visualcapitalist.com/most-innovative-countries-2022/>. (Accessed: 08.03.2023).
23. Ходико В. І. Економічна дипломатія як чинник підвищення національної конкурентоспроможності. Суми : Сумський державний університет, 2021. 72 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86543>. (Дата звернення: 08.03.2023).
24. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII.
25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України". URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. (Дата звернення: 30.03.2023).
26. Мельник С. І., Горбан І. М., Цуп М. Ю.. Сутність і класифікація національних економічних інтересів. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/1462>. (Дата звернення: 30.03.2023).
27. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія. Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2009. 312 с.
28. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> . (Дата звернення: 30.03.2023).

29. Pankova L. I., Milnichenko S. M., Uzbek D. A. National economic interests of Ukraine in the conditions of innovative economy formation. URL: <http://ven.chdtu.edu.ua/article/view/248569/246288>. (Accessed: 30.03.2023).
30. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2020. Analytical study. Foreign Policy Council “Ukrainian Prism”, Friedrich Ebert Foundation, 2022, 40 p.
31. Центр економічних стратегій. Економіка України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/economy-of-ukraine-during-the-war-december-amndhe-results-of-the-year/>. (Дата звернення: 30.03.2023).

Огляд зарубіжної літератури

1. **Bergeijk P., Moons S. Economic Diplomacy and Economic Security.** URL: https://www.researchgate.net/publication/228213995_Economic_Diplomacy_and_Economic_Security.

This chapter investigates how economic diplomacy can be used to generate and increase economic security. The first section sets out a definition for economic diplomacy, uncovers some of the historical roots and discusses empirical findings on the trade - conflict - cooperation relationships. The second section deals with the impact of the process of globalisation and its relevance for economic diplomacy and commercial policy. In particular we investigate whether the scope and efficacy of public activities have been influenced by the assumed reduction of distance as a barrier to trade. The third section focuses on new dimensions of and recent trends in (the use of) economic diplomacy. The fourth section deals with the requirements of economic security and discusses the issue of energy security as a special case. The final section draws conclusions and identifies issues for further research.

2. **Bayne, N., & Woolcock, S. The New Economic Diplomacy: Decision Making and Negotiation in International Economic Relations.** 2003. 287 p.

This is a book about how states conduct their international economic relations at the start of the 21st century: how they make decisions domestically; how they negotiate with each other internationally, and how these two processes interact. While states are at the centre of this study, it also includes non-state actors, whose influence on decision-making is growing. In general, this book is about the methods and process of decision-making and negotiation, about economic diplomacy, rather than about the content of policy. It is not intended to be a manual for negotiators, but rather to explain why governments (and other actors in economic diplomacy) behave in the way they do.

3. **Lee, Donna and Brian Hocking (2010) 'Economic Diplomacy' in Robert A. Denemark (ed.) The International Studies Encyclopedia, Vol. II, pp. 1216-1227.**

International developments are driven by and impact on a number of economic, social, cultural and political factors - none more so than those relating to the processes and structures of the world economy. Mainstream studies of diplomacy have traditionally approached international relations using realist and neorealist frameworks and this has determined both focus and approach, resulting in state-centric analyses of mainly political agendas. Diplomacy is not confined to inter-state relations in an international system, but also involves the social, economic, cultural and political relations among networks of political actors in formal and informal domestic and systemic environments. Against this background, the essay highlights how, by focusing on economic matters, the study of diplomacy has evolved conceptually in order to accommodate key systemic level processes such as regionalization and globalization, the changes to the organization of diplomacy within governments and the development of new forms of diplomatic practice alongside the emergence of 'new' diplomatic actors.

4. Kostecki M., Naray O. (Commercial Diplomacy and International Business. Netherlands Institute of International Relations «Clingendael». Discussion Papers in Diplomacy, April 2007, p.8. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20070400_cdsp_diplomacy_kostecki_naray.pdf.

This paper reports the results of an empirical study conducted among diplomats and managers. It identifies three dominant types of commercial diplomats: civil servant, generalist and business promoter. The paper shows how commercial diplomacy contributes to the promotion of international trade and corporate partnership, to the resolution of business conflicts and the marketing of a country as a location for foreign investments, R&D activities or tourist destination. It presents the current trends in commercial diplomacy, examines the determinants of its value chain and service fees and makes a number of suggestions on how to improve performance given the growing willingness of governments to emphasize the business promotion approach.

5. Golovataya L. The Role of Economic Diplomacy in Enhancing National Competitiveness Economic Security. 2019. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/714166.pdf>.

This article aims to emphasize the relevance of economic diplomacy in improving national competitiveness and, consequently, countries' economic security. Economic diplomacy plays important in strengthening the economic dimension of security, in negotiations to establish market rules and regulation, the promotion, and implementation of economic policies, and the advocacy of public and private economic interests. And the characteristic feature of the modern era is the intensity of multidimensional relations between the countries of the world. On the one hand, this creates huge commercial opportunities in new markets, and this is one of the reasons for the increased interest in economic diplomacy. On the other hand, the stability of the global system is under threat: shocks are rapidly transmitted from one side of the system to the other. It is noted that economic diplomacy is underutilized and limited only by macroeconomic factors of national competitiveness, neglecting microeconomic ones. Presents the arguments for economic diplomacy to operate in close relations to microeconomic factors of competitiveness.

6. Yueh L. Economic Diplomacy in the 21st Century: Principles and Challenges.LSE. URL: <https://www.lse.ac.uk/ideas/publications/updates/economic-diplomacy-in-the-21st-century-principles-and-challenges>.

The article states that economic diplomacy in the 21st century will face a different set of challenges stemming from the changed global economy, US-China tensions, as well as a backlash against globalisation, among others. Therefore, the conduct of economic diplomacy, i.e., how a country manages its foreign economic relations including trade and investment, must adapt. The framework for economic diplomacy should seek to balance commercial openness with strategic foreign policy aims, broadly defined. It should situate a country within the 21st century global economy with its new drivers, promote a rules-based system in order to mitigate Great Power tensions, and recognise that all foreign economic policy is ultimately also domestic. There is no one general approach but there are several principles, each with

their own challenges, for governments to consider, which is set out in this Strategic Update.

7. Donnelly. S., Crocker. D. Elements of Effective Economic Diplomacy. 2018. URL: <https://afsa.org/six-elements-effective-economic-commercial-diplomacy>.

The purpose of this communication, written in cooperation with the United States Department of Commerce, is to strengthen economic diplomacy cooperation by clarifying the roles, initiatives, and tools of the Department of State and the Department of Commerce in advancing American business interests abroad. Cooperation between government and commerce is key to the success of American companies abroad and to sustaining jobs at home. This work can and should be used to improve the efficiency of Ukraine's economic diplomacy.

8. Digital Transformation Market Size, Share and Trends Analysis Report. 2023-2030. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/digital-transformation-market>.

This article states that the size of the global digital transformation market is estimated to grow. This can be attributed to the increasing adoption of advanced technologies such as the cloud, big data analytics, and artificial intelligence (AI), among others, which has fueled the exponential growth of companies of all sizes across the globe. The COVID-19 pandemic has been a major challenge for the entire world to sustain business compliance amid all the social distancing, quarantine, work from home and other challenges. While few organizations were ready to face the challenges, others were not due to lack of digital strategy, other critical tools or infrastructure needed to function smoothly. Despite all the disruptions that COVID-19 has caused to personal, professional and social life, it has also opened up new opportunities for business.

9. The Most Innovative Countries in the World 2022. URL: <https://www.visualcapitalist.com/most-innovative-countries-2022/>.

The article states that since 2000, global investment in research and development (R&D) has tripled to \$2.4 trillion. Research and development spending also casts a wider global net. From job creation and health care to national security and industrial

competitiveness, research and development play a vital role in a nation's economic growth and innovation, affecting almost all areas of society, directly or indirectly. In addition to R&D spending, other key components play an important role in driving progress and innovation. This includes, in particular, technological implementation, scientific research and venture capital activities. The infographic ranks the world's most innovative economies based on data from the UN WIPO Global Innovation Index.

10. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2020. Analytical study. Foreign Policy Council “Ukrainian Prism”, Friedrich Ebert Foundation, 2022, 40 p.

This research methodology of Ukraine's foreign policy takes into account the current foreign policy situation, disadvantages and advantages of the constitutional division of powers in terms of foreign policy implementation, established political and institutional practices in the field of international relations, documents of strategic and operational nature in the sphere of foreign policy and security of Ukraine, official analytical materials that form the basis for a foreign policy position of high-ranking officials, official reports, as well as priorities reflected in relevant mass media materials. The present research covers the year 2021 in the sections on political interest, institutional cooperation, activities, and results of each direction. Evaluation of the strategic vision is based on a whole range of respected documents relevant on the day of evaluation. The review of the foreign policy dimension of the fight against the COVID-19 pandemic and its consequences are also presented.

Анотація дипломної бакалаврської роботи

Dendeberia D. O. "Economic diplomacy in global economy and promotion economic interests of Ukraine". Manuscript.

Qualifying bachelor's thesis on specialty 292 "International economic relations", 2023.

The work analyses the theoretical basis and features of economic diplomacy, which is aimed at achieving national economic interests and establishing international relations and positions in the world. The author analyzes the works of domestic and foreign scientists, world events of international economic relations between countries and their results. The author made an attempt to reveal the cooperation of state bodies, business and the public environment.

A separate part of the work is devoted to the national economic interests of Ukraine. The author defines their essence for Ukraine and their role for economic diplomacy.

After conducting this research the author came to the conclusion that the existing domestic practice of economic diplomacy needs to improve its effectiveness. Ukraine needs to make some adjustments in the strategy of economic diplomacy and promotion of economic interests.

Based on the author's work, recommendations were formulated for increasing the efficiency of economic diplomacy in the global economy, as well as for transforming the mechanism of promoting economic interests.

The author made an attempt to identify certain obstacles to the effective activity of the diplomatic component in the economic sphere.

Key words: international economic relations, economic diplomacy, national economic interests, increasing the effectiveness of economic diplomacy.

Year: 2023.

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи антиплагіатною інтернет-системою Strikeplagiarism:

StrikePlagiarism

4/24/2023

Звіт не був оцінений.

метадані

Заголовок

Економічна дипломатія в глобальній економіці та просуванні економічних інтересів України.docx

Автор

Дендєбера Дарина Олександрівна

Науковий керівник / Експерт

Цестков О.Г.

Підрозділ

кафедра міжнародного менеджменту

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв

0

Інтервали

0

Мікропробіли

15

Білі знаки

0

Парафрази (SmartMarks)

51

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

5.48%

КП 1

2.02%

КП 2

0.84%

КЦ

25

Довжина фраз для коефіцієнта подібності 2

15079

Кількість слів

119466

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокрутіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтесь посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Копіювати

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КОЛИШНІСТЬ ІДЕНТИФІКОВАНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://search.igazakon.ua/doc2.nsf/link1/T182449.html	126	0.84 %
2	Економічна дипломатія як чинник підвищення національної конкурентоспроможності / Economic diplomacy as a factor in increasing national competitiveness 12/13/2021 Sumy State University (Кафедра міжнародних економічних відносин (ННІ БЕІМ))	50	0.33 %
3	Рошко Іван.docx 12/23/2021 Lesya Ukrainka Eastern European National University (Кафедра міжнародних економічних відносин та управління проектами)	37	0.25 %

4	https://ela.kcu.ua/bitstream/123456789/19168/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82_KD_%D0%93%D0%BB%D1%83%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.doc	37	0.25 %
5	https://stud.wiki/international/3c0b65625a2bc78b6d43b89421306c27_0.html	27	0.18 %
6	https://lektii.org/3-123741.html	27	0.18 %
7	https://stud.wiki/international/3c0b65625a2bc78b6d43b89421306c27_0.html	21	0.14 %
8	http://library.kneu.edu.ua/media/library/category/disertatsii-avtorfensi-yd9ub/gorbachuk_2017-disertatsiya.pdf	20	0.13 %
9	http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zovnb2/webproc34?d=8p3511e635318e25401e447876	18	0.12 %
10	https://kneu.edu.ua/usedfiles/Department_of_Administration_and_Marketing_Persons/MM_cs_bodo_yikozanova_KMD040.pdf	16	0.11 %

з бази даних RefBooks (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КОЛИКІСТЬ ЦИТИРОВАНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	---

з домашньої бази даних (0.45 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КОЛИКІСТЬ ЦИТИРОВАНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Стратегії компаній у міжнародному бізнесі (на прикладі «Kernell»).docx 5/31/2022 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародного менеджменту)	24 (3) 0.16 %
2	«Національні інтереси та глобальні цілі Франції» 2/8/2022 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	18 (2) 0.12 %
3	Методопитні засади та механізми економічної дипломатії в інтеграції України до світового господарства 1/15/2018 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	15 (2) 0.10 %
4	Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країн 2/13/2019 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародних фінансів)	11 (1) 0.07 %

з програми обміну базами даних (0.84 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КОЛИКІСТЬ ЦИТИРОВАНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Економічна дипломатія як чинник підвищення національної конкурентоспроможності / Economic diplomacy as a factor in increasing national competitiveness 12/13/2021 Sumy State University (Кафедра міжнародних економічних відносин (ННІ БіЕМ))	84 (5) 0.96 %
2	Розко Іван.docx 12/23/2021 Lesya Ukrainka Eastern European National University (Кафедра міжнародних економічних відносин та управління проектами)	42 (2) 0.28 %

з Інтернету (4.19 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДІЯЧЕГО URL	КІЛЬКІСТЬ ЦИТИРОВАНИХ СЛІВ (ВІДНУСИТІВ)	
1	http://search.iigazakon.ua/_doc2.nstlink1/7182449.html	126 (1)	0.84 %
2	http://library.kpiu.edu.ua/media/library/category/dissertatsii/avtordefendul_jidgubki/gobachuk_2017_dissertatsiya.pdf	79 (8)	0.52 %
3	http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?dc34f3511=635318cd3d401e447876	58 (5)	0.38 %
4	https://elakpi.ua/bitstream/123456789/19168/1/%D0%8A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%85%D0%BA%D1%82_KD_%D0%93%D0%BB%D1%83%D1%89%D0%85%D0%BD%D0%BA%D0%BE.doc	54 (4)	0.36 %
5	https://docplayer.net/116283125-Ekonomichna-diplomatiya-vak-simbior-nauki-ta-politiki.html	49 (6)	0.32 %
6	https://stud.wikilibraryinternational/3cbb5625a2bc78bd43b89421386c27_8.html	48 (2)	0.32 %
7	http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316487/58111/%D0%85%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%98%D1%87%D0%BD%D0%BC%D0%80%D0%84%D0%88%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%80%D1%82%D1%96%D1%8F%D0%84%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%81%D0%80%D0%8A.pdf	45 (6)	0.30 %
8	https://ektail.org/3-123741.html	44 (3)	0.29 %
9	https://www.ukrinform.ua/tubric-ato/3635484-pidsumki-roku-ukraina-zdijisnia-strategiczi-pereform-u-diplomati-u-casinosi.html	42 (4)	0.28 %
10	http://www.economy.in.ua/todf2_2021/22.pdf	17 (2)	0.11 %
11	https://neu.edu.ua/userfiles/Department_of_Administration_and_Marketing_PersonnMM_csboda_vikonatnoya_KO/D0A0.pdf	16 (1)	0.11 %
12	http://dspace.nnu.edu.ua/8080/bitstream/123456789/31637/1/061_Pilkina_Anastasiya_Cheks_andivna1.doc	13 (1)	0.09 %
13	http://libbook.org/book_597_plava_1_Tema_1_Priroda_b/C3%91%E2%80%933znesu_%C3%91%E2%80%933_i.html	11 (1)	0.07 %
14	http://elib.hduht.edu.ua/spu/bitstream/123456789/5474/1/82_8.04.20.pdf	9 (1)	0.06 %
15	http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_8_2/100-102.pdf	8 (1)	0.05 %
16	https://business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-11_0_pages-76_82.pdf	8 (1)	0.05 %
17	https://urist.com.ua/roq_dydomatychnu_slupbu/t-dj	5 (1)	0.03 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗНАЧТ	КІЛЬКІСТЬ ЦИТИРОВАНИХ СЛІВ (ВІДНУСИТІВ)
------------------	-------	---

Після закінчення війни, доступ роботодавця до кадрової документації буде відновлено і працівник зможе отримати оригінал трудової книжки.

2. Якщо працівник вже звільнився на момент залишення місця проживання або згодом і в нього немає із собою трудової книжки, доцільно розглянути такі варіанти:

Відповідно до ст. 24 КЗпП України, при укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний подати трудову книжку (у разі наявності) або відомості про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування. Якщо трудова книжка працівника оцифрована та подана до Пенсійного фонду України (ПФУ) але якщо ні, в персональному кабінеті застрахованої особи на порталі ПФУ в розділі «Електронна трудова книжка» починаючи з 1998 року відображаються відомості про трудові відносини працівника за основним місцем роботи за даними персоналізованого обліку ПФУ.

Інструкцією № 58 [1] передбачена можливість оформлення дубліката трудової книжки. Відповідно до вимог розділу 5 Інструкції, його оформлення здійснюється, за останнім місцем роботи. У разі відновлення доступу до трудової книжки записи з дублікату про періоди роботи переносяться до трудової книжки, а дублікат анулюється. У будь-якому разі відсутність трудової книжки не є підставою для відмови в прийнятті на роботу.

Незважаючи на воєнний стан в Україні ведення обліку трудових книжок має здійснюватися у відповідності до вимог чинного законодавства.

Література

1. Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників від 29.07.1993 № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20110-93#Text>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі: Закон України від 05.02.2021 № 1217-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-20#Text>.

УДК 339.972

Дендєбера Д., студентка 4-го курсу

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УКРАЇНІ

В цілому економічна дипломатія в наш час має неабияку ефективність завдяки технологічному розвитку, зміні орієнтирів та виходу на новий рівень свого розвитку. Проте все ще існують певні перешкоди, які заважають бути більш ефективною.

Характеризуючи основні шляхи підвищення економічної дипломатії саме в Україні, варто виділити інші особливі моменти, які є ключовими саме для нашої країни. Аналізуючи ситуацію в Україні, варто зазначити, що ми повинні надалі вдосконалювати механізм міжнародної співпраці для ефективної координації економічної дипломатії. Міністерство закордонних справ має посилювати свої функції в галузі економічної дипломатії, покращувати свою обізнаність, збалансовувати політичну та економічну дипломатію та стимулювати інтеграцію політики та економіки, як сприяння економіці за допомогою політичних засобів, так і підтримка політики за допомогою економічних засобів [1, с. 45]. Дослідження цього питання показують, що корисно брати приклад із провідних держав, а саме із США, Великої Британії та європейських країн. Для них економічна дипломатія лежить в основі управління державою та є надзвичайно важливою для міжнародної політики.

Незважаючи на прогрес, який був досягнутий, в Україні все ще залишаються певні виклики для подальшого розвитку економічної дипломатії. Це включає відсутність ресурсів і фінансування досліджень, а також обмежені можливості для академічного та політичного обміну з вченими і практиками з інших країн.

Першочергово для того, щоб підвищити ефективність економічної дипломатії, необхідно попрацювати над багатьма факторами. Спочатку ми маємо привести нормативно-правову базу у відповідність до європейських стандартів. Мова йде не лише про закони та нормативно-правові акти у сфері дипломатичного регулювання, а й такі як створення перспективних умов для внутрішнього виробника для експортування та створення сприятливих умов для іноземного виробника із захистом окремих пріоритетних сфер економіки для вітчизняного виробника. Це стосується багатьох аспектів, зокрема рівня оподаткування та можливостей в Україні в цілому.

Важливим принципом сьогодення також є співпраця бізнесу та держави. Підприємства також є важливим гравцем економічних рішень. Існують навіть транснаціональні компанії, котрі вже використовують власні версії економічної дипломатії, бо мають значний досвід співпраці з урядами [2, с. 3-6]. Тому важливою характеристикою сучасної економічної дипломатії є важливість координації дій та просування інтересів громадян, бізнесу та уряду. Створивши економічну систему, яка заспокоює на правових нормах, демократичному суспільстві, справедливості та важливості дотримання правил, посилюватиме імідж країни та підвищуватиме авторитет на міжнародній арені. Привабливість України як міжнародного центру для введення бізнесу багато в чому залежить від внутрішнього управління та інституцій, а також від культури та цінностей.

Також необхідно пам'ятати, що покращення ефективності економічної дипломатії певної країни залежить від ефективної діяльності та показників країни на світовій арені. Саме тому весь державний апарат має працювати для досягнення спільних результатів. Всі міністерства та інституції мають співпрацювати для досягнення найбільш продуктивних результатів.

З огляду інструментів економічної дипломатії варто зупинитись на сучасних технологіях, які економлять час та підвищують ефективність прийняття рішень. Для підвищення ефективності економічної дипломатії – результатів для країн треба покращувати імідж країни та її конкурентні сторони. Зокрема варто проводити спеціальні заходи для іноземних країн, щоб зорієнтувати на своїх перевагах та донести більше інформації про свою країну.

Далі доволі важливим компонентом є співпраця з громадською складовою, особливо це важливо через нашу активну європейську інтеграцію. Тут варто ще додати, що наша держава активно впроваджує стратегію нових горизонтів з країнами Африки, Азії, Близького Сходу та Латинської Америки. Тому ми маємо перебудовувати громадянське суспільство відповідно до нових реалій, бо в основі економічної дипломатії є людина, яка може включати в себе ролі як громадянина, бізнесу, так і знаходитись в структурі державного регулювання, зокрема в дипломатичній сфері. Тому в цьому сенсі треба проводити тренінги, події, які збагачуватимуть практичне розуміння цього процесу, стажування громадян в державному апараті країни, заохочувати громадян брати участь в покращенні ефективності економічної дипломатії зокрема.

Всі вищезазначені рекомендації є важливими, бо ефективна взаємодія державного апарату та використання дипломатичних навичок із застосуванням різноманітних методів дозволяє досягти економічних, політичних та в цілому стратегічних цілей країни та в результаті побудувати розвинене та злагоджене світове господарство.

Література

1. Ходіко В. І. Економічна дипломатія як чинник підвищення національної конкурентоспроможності. Суми: Сумський державний університет, 2021. 72 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86543>.
2. Yueh, L. Economic Diplomacy in the 21st Century: Principles and Challenges. LSE. URL: <https://www.lse.ac.uk/ideas/publications/updates/economic-diplomacy-in-the-21st-century-principles-and-challenges>.

Дендеберя Д. О.

*студентка спеціальності «Міжнародні економічні відносини»
факультету міжнародної економіки і менеджменту
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Науковий керівник – Цвєтков О. Г.

*д.і.н., старший науковий співробітник кафедри міжнародного менеджменту
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

В цілому економічна дипломатія – це взаємопов'язана міжнародна діяльність органів державної влади, фінансово-економічних установ та підприємницьких структур, яка спрямована на забезпечення економічних переваг, просуванні економічних інтересів держави та створення сприятливих умов для вітчизняної економіки з використанням дипломатичних інструментів [1, с. 5]. Економічна дипломатія в наш час має неабияку ефективність завдяки технологічному розвитку, зміні орієнтирів та виходу на новий рівень свого розвитку. Проте все ще існують певні перешкоди, які заважають бути більш ефективною.

В останні роки економічний, соціальний, політичний і технологічний розвиток підкреслив незахищеність у всьому світі. Світова економіка стала більш інтегрованою та нестабільною. Зростання глобальної взаємозалежності призводить до зростання вразливості економік. Світова економіка стала більш схильною до економічних криз, глибоких спадів, які передбачають їх раптове поширення з однієї країни чи регіону світу на інші. Із глобалізацією економічні кризи в країні чи регіоні мають вищі шанси вишинути на інші економіки світу. Тому варто сказати, що підвищення ефективності – це пріоритет з огляду на сучасні тенденції. Сьогодні можна спостерігати, як криза, яка спричинена внаслідок повномасштабної війни в Україні, вплинула не лише на Україну, а й на весь європейський континент, американську частину світу, Африку, Азію. Проблемою була не лише військова та економічна сфера, а і продовольче забезпечення частин світу. Вплив відчувається не лише на рівні держави, а й на корпоративному рівні та в житті звичайних людей. Для державного рівня – це зниження рівня зростання економіки, для корпоративного – зниження прибутків, для громадян – значні інфляційні процеси, зниження рівня та якості життя.

Немає конкретних підходів до основних характеристик для результативної економічної дипломатії, тому спробуємо розглянути шляхи підвищення ефективності цієї діяльності, які можна використовувати в усьому світі. Їх можна поділити на декілька видів.

Спочатку розглянемо шляхи вдосконалення механізму економічної дипломатії. З огляду на це варто сказати, що тут варто подумати про покращення результативності як суб'єктів, так й інструментарію в цілому. По-перше, мають бути конкретні цілі, які треба досягти, це має бути не просто стратегія, а документ з конкретними кроками, які мають бути точними та вимірними. Також важливо, щоб орієнтири економічної дипломатії змінювались відповідно до викликів сьогодення, які впливають на кожну країну. Більшість стратегій не мають конкретної визначеної інформації, що ускладнює процес визначення ефективності. Стратегії країн щодо розвитку зовнішньоекономічної сфери не мають чітких цифрових даних, через що продуктивність може не зростати. Звичайно всі показники в цифровому

значенні неможливо показати, проте треба робити це зі значущими та можливими для виміру.

Далі важливо подумати про суб'єктів цієї діяльності. Тут варто наголосити на професійному навчанні дипломатів, зокрема економічних. В кожній країні мають бути створені відповідні навчальні заклади, які співпрацюватимуть з державними органами відповідної країни, щоб покращувати компетенцію тих, хто навчається відповідно до конкретних викликів та мети країн. Варто підкреслити важливість не лише економічних та дипломатичних знань, а й важливою складовою є вміння використати ці знання на практичних заходах, які мають обов'язково включати професійні комунікації, ведення переговорів, навички застосування нових технологій та поглиблене знання мов. В цьому контексті ще варто додати про важливість стажування за кордоном та стажування громадян в державних органах для набуття нових компетенцій та обміну думками з іншими учасниками освітнього процесу. З огляду на навчання варто ще й сказати про бізнес-навчання та розкриття сутності цієї сфери для громадян. Громадяни мають розуміти основні процеси, які відбуваються в державі, це допоможе економічній дипломатії мати вищу продуктивність, бо громадянське суспільство та бізнес зараз відіграють одну з ключових ролей. Також кожен окремий підрозділ, який входить до сфери економічної дипломатії має мати чітку структуру та мати конкретні права та обов'язки, які мають не дублюватися, проте бути пов'язаними з іншими відділами для підкріплення інформацією з різних сторін. Все менше спеціалістів у світі обирають працювати в державних структурах, скорочення відбулось навіть в США у 2019 році, тому проблема молодих кваліфікованих спеціалістів може бути однією з наступних у дипломатичній сфері.

З огляду інструментів економічної дипломатії варто зупинитись на сучасних технологіях, які економлять час та підвищують ефективність прийняття рішень. Для підвищення ефективності економічної дипломатії – результатів для країн треба покращувати імідж країни та її конкурентних сторін. Зокрема варто проводити спеціальні заходи для іноземних країн, щоб зорієнтувати на своїх перевагах та донести більше інформації про свою країну. Можна проводити онлайн-виставки для кращого представлення власної країни, перевагою такого методу є те, що людина може знаходитись будь-де, але зможе бути присутньою на заході. Це може відбуватись як за допомогою технологій – онлайн, так і завдяки зустрічам, бо живе спілкування є досить важливим для міжнародної взаємодії. Також біля посольств та консульств на банерах можна зображати всю необхідну інформацію для поширення національних інтересів країни.

Далі охарактеризуємо наступний вид для підвищення ефективності - основні пріоритети діяльності країн. Спочатку варто сказати, що міжнародна торгівля, інвестиції та економіка в цілому мають бути основними пріоритетами для кожної країни [2]. Реалізація торговельної та інвестиційної політики, що має максимально позитивно позиціонувати країну в глобальній економіці, має бути першочерговою, бо торгівля товарами має сталу тенденцію до зростання. Також помітно зростає торгівля цифровими послугами, що називають транскордонною торгівлею нематеріальних товарів, характерним прикладом якої є бізнес-послуги, які особливо розвиваються зараз. Прогнозується, що зростання ринку цифрових послуг, яке відбулось внаслідок пандемії, зросте на 26,7% з 2023 до 2030 року [3]. Основну частку на цьому ринку зараз займає Північна Америка, яка становила 43,2% у 2022 році. Кожного року, починаючи з 2018 по 2022 роки ринок цифрових послуг в Сполучених Штатах Америки в середньому зростає на 25%. Цифрова трансформація включає в себе такі сфери: консалтинг та аналітика, комп'ютерні технології, комунікації та соціальні медіа. Тому треба ставити в пріоритет ті сфери, які будуть активно розвиватись та намагатись поєднати власні конкурентні переваги з цими сферами, щоб отримати найвищий можливий результат від цього.

В епоху підвищеної напруги особливо важливо, щоб економічна дипломатія мала прозору діяльність. Цей принцип має поєднувати економічну відкритість з іноземною безпекою та іншими цілями. Прозорість – важлива складова діяльності кожної сфери в

сучасних відносинах. Це допомагає знизити невизначеність та покращити відносини та довіру між країнами. Завданням в наш час є співпраця конкуруючих економік, наприклад, США та Китаю, для досягнення конкретної мети – оптимальне місцезнаходження країн на світовій арені, тобто задля просування власних економічних інтересів. На початку 2023 року КНР подала сигнал про зацікавлення в покращенні двосторонніх відносин з США. Сполученими Штатами Америки. Стосунки між країнами у 2022 році напружились через поїздки Н. Пелосі у Тайвань та підтримку Сполученими Штатами Америки Тайваню, а також через тісні зв'язки Китаю з РФ.

Також зовнішньоекономічна політика країн, яка є інтегрована у світове господарство, має бути обумовлена внутрішніми переконаннями країни. Не має бути невідповідностей між внутрішньою та зовнішньою економічною політикою з огляду на впливи на суспільство. Має бути врахована думка громадян при вирішенні зовнішньоекономічного курсу країни, також має бути врахована фінансова, внутрішня політика держави. В епоху сучасних економічних відносин «м'яка влада» та економічна дипломатія – це не лише основоположні складові для політичного курсу країн, а й засади для омолодження глобальної економічної системи. Для цього мають бути створені інструменти у вигляді опитувань або онлайн-референдумів, які допоможуть враховувати думку населення та співпрацювати з ним. Ці опитування мають бути інтегровані в інструмент державних послуг, на зразок української «Дії».

Наступною рекомендацією є те, що в основі економічної дипломатії мають бути внутрішні цілі економічної політики, торгівельної та інвестиційної зокрема. Для країн з розвинутою економікою потреба підвищення конкурентоспроможності країни є найважливішою метою для підвищення якості життя населення. Тому існує потреба у виділенні окремих галузей, іншими словами, конкурентні переваги, які мають вирішальне значення для країни протягом певного проміжку часу. Необхідно оцінити можливість держави та розробити методи використання наявних конкурентних переваг. Основою конкурентоспроможності є володіння конкретною перевагою над конкурентами. Сучасні дослідження наголошують на перетворенні жорстких на м'які конкурентні переваги, зосереджуючись на знаннях, зокрема: технологічні переваги, здатність створювати власне ноу-хау, управління інноваціями, розвиток інноваційних кластерів, бренд-менеджмент та загалом маркетингові переваги. Виміряти рівень інновації можна за допомогою рейтингів, одним з яких є Глобальний інноваційний індекс, який включає в себе такі категорії: розвиток бізнесу, ринку, інфраструктуру, людський капітал та дослідження, стабільність державних інститутів, інноваційні результати, знання і технології. До топ-5 країн в 2022 році належать: Швейцарія – з оцінкою 64,6; США – 61,8; Швеція – 61,6; Велика Британія – 59,7; Нідерланди – 58 [4]. Україна, наприклад, має оцінку 31, що дає зрозуміти необхідність працювати над інноваційною складовою та інвестиційними потоками всередині країни.

Важливим принципом сьогодення також є співпраця бізнесу та держави. Підприємства також є важливим гравцем економічних рішень. Існують навіть транснаціональні компанії, котрі вже використовують власні версії економічної дипломатії, бо мають значний досвід співпраці з урядами [5, с. 7]. Тому важливою характеристикою сучасної економічної дипломатії є важливість координації дій та просування інтересів громадян, бізнесу та уряду. Створивши економічну систему, яка заснована на правових нормах, демократичному суспільстві, справедливості та важливості дотримання правил, посилюватиме імідж країни та підвищуватиме авторитет на міжнародній арені. Привабливість країни як міжнародного центру для введення бізнесу багато в чому залежить від внутрішнього управління та інституцій, а також від культури та цінностей. У світі, де міжнародна система заснована на конкретних правилах, які паростують напруту між країнами, важливо просувати цінності, які характеризують суспільство. За рахунок цих цінностей створюється імідж, який дозволяє залучати більше інвестицій, паростувати торгівлю, залучати більше людського капіталу, який є найважливішою частиною кожної країни світу. Важливо в цьому руслі також використовувати «м'яку силу», що може

підвищити репутацію країни завдяки взаємозв'язкам населення та держави. Реалізація «м'якої сили» часто для країни є політичним викликом, бо він включає в себе орієнтацію на громадянське суспільство, наприклад, неприбуткові та неурядові організації, а також культурні установи. В цьому контексті залучення цих зацікавлених сторін до зовнішньоекономічної політики країн може допомогти зміцнити та просувати «м'яку силу», яка в своїй більшості походить не з центру прийняття рішень.

В наш час необхідно розуміти про оновлення економічної дипломатії не лише з огляду технічної частини, а й зі сторони трансформацій у світі в цілому. Сьогодні тенденція не лише активної дипломатії, а й проактивної зокрема. Це про постійні знання, про покращення власних навичок. Сьогодні треба діяти активно як ніколи. Тому механізм економічної дипломатії змінюється також. В багатьох країнах світу економічна дипломатія мала значне інституціональне оновлення в останні десять років. Наприклад, в міністерській економічній дипломатії Італії було створено наукових та фінансових аташе. На ці посади, як правило, призначаються представники академічної спільноти та центрального банку відповідно для цілеспрямованого стимулювання та просування двостороннього співробітництва у науково-технічній та фінансовій сферах. Це говорить про постійне оновлення, про конкретну стратегію, про співпрацю з іншими країнами в цих сферах. Бо особливо наука – це основа, де спочатку зароджуються нові технології, а потім вони створюють нові продукти, які в результаті ефективності виходять за межі країни. Наступною важливою характеристикою економічної дипломатії є «м'яка сила», яка була започаткована США, і зараз відображається в багатьох європейських країнах, зокрема в Італії. Ця категорія характеризується співробітництвом сфер економічної дипломатії, а зокрема зацікавлених осіб: держави, бізнесу та суспільства.

З огляду ефективності економічної дипломатії треба мати високі навички ведення переговорів, розуміти культуру іншої країни та з повагою до цього ставитися, аналізувати та чітко знати про національні інтереси свої та інших країн. Знання багатьох факторів про іншу країну допоможе досягти бажаних результатів, бо розуміння більш іншої країни допоможе досягати своєї професійної мети крізь призму вирішення проблем іншої сторони. Якщо чітко розуміти переваги та потреби свої та інших, можна досягти бажаних результатів в переговорному процесі. Наприклад, європейська культура значно відрізняється від азійської, тому для досягнення бажаних результатів треба розуміти потреби та особливості цих країн.

Також необхідно пам'ятати, що покращення ефективності економічної дипломатії певної країни залежить від ефективної діяльності та показників країни на світовій арені. Саме тому весь державний апарат має працювати для досягнення спільних результатів. В цьому контексті варто виділити, що всередині країни має бути налагоджена чітка робота з визначенням пріоритетної моделі та типу економічної дипломатії. Наприклад, Міністерство закордонних справ має співпрацювати з Міністерством економіки (торгівлі), мають бути створені певні кооперації розвитку, інвестиційні агентства. Важливо також співпрацювати з міністерствами пріоритетних галузей: промисловості, туризму, сфери трансформації. Всі вони мають співпрацювати для досягнення найбільш продуктивних результатів.

Державам також необхідно розглянути питання щодо поширення глобалізаційних процесів та ролі економічної дипломатії в цьому. Тому що існує тенденція до зниження ролі глобалізаційних процесів з огляду міжнародної напруги, яка проявляється у великій кількості двосторонніх, регіональних та багатосторонніх угод. Включення до уваги інтересів кожної країни можливий не при об'єднаній системі. Одним з підходів відходу від масових глобалізаційних процесів може бути створення альянсів зі схожими ідеями. Багатостороння система міжнародних економічних відносин базується все ж на спільних правилах, які поєднані з власними інтересами країн. І в цьому контексті метою економічної дипломатії є отримання якомога більшої залученості та підтримки. В кожній системі є свої переваги та недоліки. Масова глобалізація – це більша підтримка, високий рівень зв'язків з більшою кількістю учасників, мало враховується особливостей країн, які належать до угруповання. Альянси характеризуються згуртованістю за інтересами, схожістю майбутнього, цінностями,

проте меншою кількістю учасників, наприклад альянс Україна-Польща-Велика Британія. Внаслідок повномасштабної війни в Україні в майбутньому можлива трансформація глобалізованого світу, бо в цілому така система не може швидко реагувати та вирішувати проблеми людства.

Всі вищезазначені рекомендації є важливими, бо ефективна взаємодія державного апарату та використання дипломатичних навичок із застосуванням різноманітних методів дозволяє досягти економічних, політичних та в цілому стратегічних цілей країни та в результаті побудувати розвинене та злагоджене світове господарство.

Список літератури

1. Деделюк К. Ю. Економічна дипломатія : конспект лекцій. Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2017. 31 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/14957>. (Дата звернення: 26.04.2023).
2. Donnelly. S., Crocker. D. Elements of Effective Economic Diplomacy. 2018. URL: <https://afsa.org/six-elements-effective-economic-commercial-diplomacy>. (Accessed: 26.04.2023).
3. Digital Transformation Market Size, Share and Trends Analysis Report. 2023-2030. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/digital-transformation-market>. (Accessed: 26.04.2023).
4. The Most Innovative Countries in the World 2022. URL: <https://www.visualcapitalist.com/most-innovative-countries-2022/>. (Accessed: 26.04.2023).
5. Yueh L. Economic Diplomacy in the 21st Century: Principles and Challenges. LSE. URL: <https://www.lse.ac.uk/ideas/publications/updates/economic-diplomacy-in-the-21st-century-principles-and-challenges>. (Accessed: 26.04.2023).